

# DF Revy

**04:** Barrierer for Open Access **08:** Studenternas galleri på Malmö högskola **12:** Forskningsbibliotekerne og intranet **14:** Bibliometrics is not an exact science **16:** Norske fjelde og fjordudsigt som ramme for NORDINFOlit **19:** Fra Danmarks Forskningsbiblioteksforenings generalforsamling 2008 **20:** Det Humanistiske Fakultetsbibliotek **23:** Fortsat vækst i forskningsbibliotekerne – men det er der også i udfordringerne!



DANMARKS FORSKNINGSBIBLIOTEKSFORENING – DF Revy 31. årgang nr. 7, oktober 2008



Udgives af  
Danmarks Forskningsbiblioteksforening  
www.dfd.dk

#### Redaktion

Naja Porsild (ansvarshavende)  
ASB Bibliotek  
Handelshøjskolen, Aarhus Universitet  
Tlf. 89 48 65 23  
nap@asb.dk

#### Redaktionsudvalg

Bente Lope  
Aalborg Universitetsbibliotek  
bl@aub.aau.dk

Mai Aggerbeck  
cvu vita  
MAI@cvuvita.dk

Gitte Behrens  
Statsbiblioteket  
gb@statsbiblioteket.dk

Simone Schipp von Branitz Nielsen  
Det Kongelige Bibliotek  
ssb@kb.dk

#### DF sekretariatet

Hanne Dahl  
Statsbiblioteket, Tangen 2  
8200 Århus N  
Tlf. 89 46 22 07  
df@statsbiblioteket.dk

#### Abonnement 2008

Årsabonnement for ikke medlemmer 400 DKK,  
plus porto.

Meddelelser om adresseændring og andet, der  
vedrører ekspedition af DF Revy, bedes rettet til  
DF sekretariatet

DF Revy	Deadline	Udkommer
Nr. 7	10. sep.	uge 43
Nr. 8	23. okt.	uge 49
Nr. 1	04. dec.	uge 04

Manuskripter sendes til redaktionens e-mail.

#### Annoncepriser 2008

1/1 side: 3800 DKK  
1/2 side: 2100 DKK  
2-sidet indstik, 4 farver: 3800 DKK

Priserne er excl. moms.  
Gentagelsesrabat 15%. Ved indrykning i en hel  
årgang gives 25% rabat.

Alle henvendelser vedrørende annoncer bedes  
rettet til redaktionen. (Se adresser ovenfor)

#### Grafisk design og fotos

Hreinn Gudlaugsson  
hrg@asb.dk

#### Tryk

Elbo Grafisk A/S  
Oplag: 1100  
ISSN 0106-0503  
ISSN (online) 1901-1903

DF Revy kan downloades fra bladets hjemmeside  
www.dfd.dk



#### 04: Barrierer for Open Access

Af Jørgen Burchardt

#### 08: Studenternas galleri på Malmö högskola

Af Lotti Dorthé

#### 12: Forskningsbibliotekerne og intranet

Af Bertil F. Dorch, Christian B. Knudsen, Kira S. Hansen, Nicolas  
Almann Olsen

#### 14: Bibliometrics is not an exact science

Af Ditte Schjødt Jensen

#### 16: Norske fjelde og fjordudsigt som ramme for NORDINFOLit

Af Anja Toft Ingwersen, Jette Meelby og Solveig Bach Sandal

#### 19: Fra Danmarks Forskningsbiblioteksforenings generalforsamling 2008

Af Alice Nørhede

#### 20: Det Humanistiske Fakultetsbibliotek

Af Christian Lauersen og René Steffensen

#### 23: Fortsat vækst i forskningsbibliotekerne – men det er der også i udfordringerne!

Af Jens Thorhauge



# Fra Redaktionen



For nogle fagområder er fordelene ved at publicere artikler som OA en såkaldt Early Access-fordel. Citationsfordelen opstår, fordi artiklerne er hurtigt tilgængelige. For de fleste fagområder er den største fordel af OA imidlertid den langsigtede fri adgang til forskningspublikationer. For en forfatter er en af de største fordele ved at publicere sine artikler som OA, at artiklerne bliver citeret mere. Forskellige studier har påvist, at OA-artikler typisk får dobbelt så mange citationer, som artikler, der ikke er frit tilgængelige.

Budskaber går rent ind, når de formidles med et kunstnerisk islæt. Studenternes Galleri på Malmö högskola er netop tænkt som inspirations-element i studiemiljøet, et break til refleksioner, et rum for dialog og samtidsdokumentation. Som studerende på skolen kan man få lov at udstille alt fra akvareller til videos. I begyndelsen af oktober havde man fernisering på udstilling nr. 2, leveret af de studerende som en del af konceptet "The Library as a Village". Galleriet er blevet et kreativt og alternativt indslag i uddannelsen og giver stof til eftertanke og inspiration.

Intranet, som en fælles elektronisk platform for dialog og kommunikation om institutionens drift og virke, er et vigtigt redskab for den faglige og sociale videndeling i huset. Men essentielt for et optimalt intranet er en forankring hos både ledelse og medarbejdere. Kun derved kan et intranet agere hierarkisk og horisontalt – rumme impulsive og nyskabende fora med spontane debatter. Derved understøttes en omstillingsparat og visionær organisation og der skabes plads og rum for social og strategisk udvikling og forståelse for hele organisationen.

Anvendelsen af statistiske og matematiske modeller til at undersøge og måle faglig forfattervirksomhed, informationsaktiviteter og publikationsmønstre er "hot stuff" i disse tider – både nationalt og internationalt. Bibliometrisk forskning tager ikke statistiske fordelinger for givet, men forsøger at forklare de årsagssammenhænge, der producerer givne fordelinger. Fx er de mest citerede forfattere, ikke nødvendigvis de mest betydende set ud fra et bestemt perspektiv, men kan være udtryk for aktuelle strømninger eller en metodologisk

bias. Bibliometri bør være en samfundsvidenskabelig metode, der kræver kontekstforståelse og anvendelse i konsensus med en bred vifte af andre metoder for at være anvendelig.

NORDINFOlit blev oprettet i 2001 på initiativ af NORDINFO som en fælles platform for udvikling og klarlægning af projekter indenfor informationskompetenceområdet i de nordiske lande. De tre primære indsatsområder er: 1) En nordisk sommerskole for informationskompetence, 2) seminarier vedrørende standarder og retningslinjer for informationskompetence på de højere læreanstalter, 3) samt en international konference med hovedvægten lagt på Creating Knowledge. I dette nr. bringes indtryk fra sommerskolen 2008 i Bergen.

Det Humanistiske Fakultetsbibliotek under Det Kgl. Bibliotek har fået nye rammer. En arkitektonisk meget spændende og anderledes bygning og et forskningsbibliotek, der absolut er et besøg værd. En indvielse af et splinternyt forskningsbibliotek i Danmark, er ikke hverdagskost og seancen skal naturligvis omtales i dette nummer af DF Revy.

# Barrierer for Open Access

## Hvorfor al videnskab af kvalitet endnu ikke er på nettet

Af Jørgen Burchardt

Det er mere end 15 år siden, at de første videnskabelige tidsskrifter blev gratis tilgængelige på Internettet. Der har siden været ført kraftige kampagner for Open Access, som fænomenet nu kaldes. Imidlertid er det kun en minimal del af videnskaben, som endnu er blevet Open Access, på trods af fortalernes gyldne løfter. Artiklen forklarer nogle af årsagerne og diskuterer fremtiden.

Jørgen Burchardt  
Forsker ved Danmarks Tekniske Museum  
www.burchardt.name



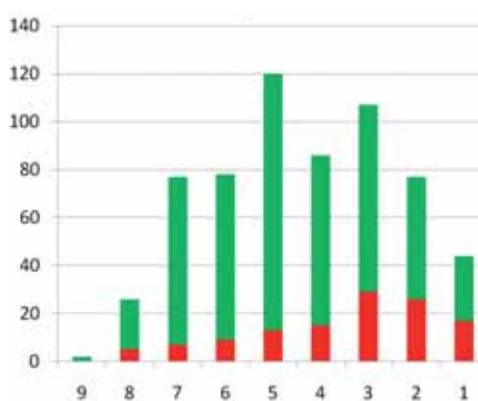
Open Access (OA) er blevet et varemærke og et politisk slogan. Det står for, at internettet skal benyttes som distributionskanal for videnskabelige artikler, som skal være gratis og umiddelbart tilgængelige i den fulde udstrækning. Tilhængerne angiver en række fordele, hvor den vigtigste er, at videnskabelige resultater er åbne for alle uden hensyn til økonomiske formåen. Forfatterne vil ved OA have fordel af, at deres værker angiveligt bliver mere læst og derved mere citeret.<sup>1</sup>

Med disse fordele kan det heller ikke undre, at der langt tilbage i Internettets historie har været udviklet databaser med artikler. En del var gratis og umiddelbart tilgængelige og var således OA før begrebet var opfundet.<sup>2</sup> Et af de første egentlige tidsskrifter var tidsskriftet *E-journal*, oprettet i 1991.

Herhjemme oprettede forlaget Munksgaard i 1996 *First Monday*. Tidsskriftet blev efter nogle år solgt til udlandet, men fik snart følge af andre. Således kom et større tidsskrift, *Forum for Køn og Kultur*, på nettet i 1998, og *Tidsskrift for Arbejdsliv* blev det første peer-review bedømte dansksprogede tidsskrift i 2001.<sup>3</sup>

### Kun 11 % af tidsskrifterne er OA

Med de store fordele og mere end 15 års erfaringer skulle man tro, at alle tidsskrifter ligger på nettet. Det er imidlertid ikke tilfældet. En opgørelse viser, at kun 11 % af landets tidsskrifter er OA og altså 89 %, som ikke er det.<sup>4</sup>



Det er kun en mindre del af de danske videnskabelige tidsskrifter, som i dag findes i Open Access. Den største succes er opnået ved de mindst videnskabelige tidsskrifter til højre i billedet, hvor især nyhedsblade er populære.

Tallet gælder de 246 mest videnskabelige tidsskrifter.<sup>5</sup> Andelen af OA er dog større, hvis vi kun ser på de mere populære af de videnskabelige tidsskrifter, hvor 15 % af 314 tidsskrifter er gratis tilgængelige. Det er især nyhedsbreve fra institutioner og organisationer som f.eks. *Miljønyt* fra Miljøstyrelsen og *DSKS-nyt* fra Dansk Selskab for Kvalitet i Sundhedssektoren. Tillige er der en del reklamefinansierede tidsskrifter, som på nettet kan opnå endnu flere reklameindtægter. Det er tilfældet med *Helse* og *Gartnertidende* fra Dansk Erhvervsgartnerforening. Tidsskrifterne er dog meget blandede, hvor store og magtfulde foreninger som Advokatrådet og

Danmarks Lærerforening har lagt deres medlemsblade på nettet, hvor der ind mellem findes korte forskningsrelevante artikler. En af de mere levende udgives af Kvinfor, som via deres årlige bevilling på 5-6 mio. kr. har råd til at udgive *Forum for Køn og Kultur* gratis. Det er også her vi finder rene statslige og kommunale udgivelser som f.eks. *Humaniora* fra Forsknings- og Innovationsstyrelsen, *AKF Nyt* udgivet af kommuner og regioner og *Miljø og Sundhed* fra Sundhedsministeriet.

### De laveste frugter er plukket

Hvis vi ser nærmere på udgiverne bag de mest videnskabelige OA-tidsskrifter, er der mange institutioner. De har en interesse i at markedsføre sig, og bidrager derfor med store beløb i forhold til andre tidsskrifters økonomi.

Blandt institutionerne findes mange statslige eller i hvert fald statsfinansierede institutioner, f.eks. Socialforskningsinstituttet med *Social Forskning*, Dansk Polarcenter med *Polarfronten* og Statsbiblioteket med *Tidsskrift for Sprogforskning*.

Den næststørste gruppe er de faglige professionsforeninger som DJØF med bl.a. *Juristen*, Dansk Tandlægeforening med *Tandlægebladet* og Den Danske Dyrlægeforening med *Dansk Veterinærtidsskrift*. Det er store og økonomisk stærke foreninger, og de har ofte tillige store indtægter fra annoncer (*Ugeskrift for Læger* fra Den Almindelige Danske Lægeforening har årligt ca. 23 mio. i indtægt). En hel anden type udgivelse er *Ugebladet A4* udgivet af LO. Størstedelen af OA-tidsskrifterne har institutioner bag sig med en stor grad af styring og kontrol med indholdet.

<sup>1</sup> Påstanden er dog omtvistet.

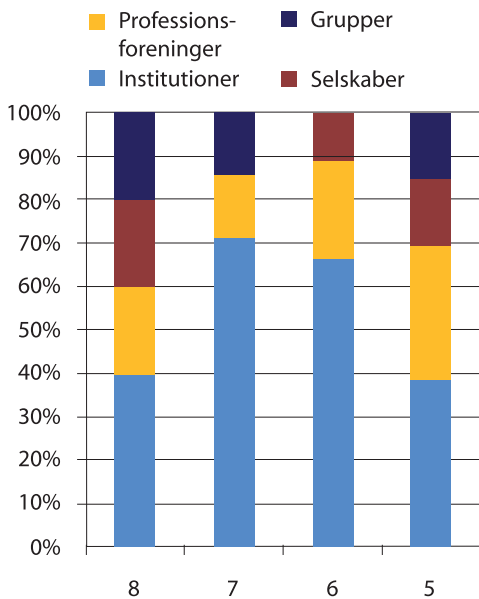
<sup>2</sup> Der har udviklet sig til en politisk bevægelse for Open Access med store kontroverser med forlagsbranchen. Denne diskussion skal ikke refereres her. Peter Suber har en nyttig "Timeline of the Open Access Movement" på [www.earlham.edu/~peters/fos/timeline.htm](http://www.earlham.edu/~peters/fos/timeline.htm).

<sup>3</sup> Burchardt 2007b.

<sup>4</sup> Grundmaterialet stammer fra Burchardt 2007a, Burchardt 2007b og Burchardt 2007c og viser situationen ultimo 2006 og primo 2007. Undersøgelsen medtager de nationale og nordiske tidsskrifter.

<sup>5</sup> Tidsskrifterne er kategoriseret i 9 grupper, hvor gruppe 1 er det mindst videnskabelige mens 9 er de suverænt bedste tidsskrifter

# Google indekserer rask væk ikke tilgængelige tidsskrifter og bøger, hvor forlag har leveret teksten, hvorfor lokalisering via søgemaskiner er lige så muligt som ved OA. Fordelen ved OA er altså ikke for forskerne, men for den brede befolkning



Stærke udgivere har sat deres udgivelser på nettet, mens svage udgivere ikke har råd. En stor procentdel af udgiverne bag Open Access tidsskrifterne i den bedste ende er nemlig offentlige institutioner og professionsforeninger. Derimod kommer kun en lille procentdel af tidsskrifter fra de største grupper - selskaber og løst organiserede udgivelsesgrupper. Af tidsskrifterne i den tredjebedste gruppe (7) udgives mere end 85 % af institutioner og stærke professionsforeninger. Kun knap 15 % udgives af selskaber eller løse grupper.

Selskaber og foreninger uden snævre professionsinteresser er langt den største gruppe af selskaber, men de står kun for en meget lille del af OA tidsskrifterne. Det er f.eks. Dansk Historisk Fællesråd med *Historie On-line* med en stærk anmelderafdeling, Dansk Matematisk Forenings *Matilde* og Det Kongelige Danske Geografiske Selskab med *Geografisk Tidsskrift*.

Den sidste gruppe tidsskrifter med en meget svag eller ingen forening bag tidsskriftet, står tilsvarende svagt blandt OA tidsskrifterne. Det er tidsskrifter som *Filmmagasinet 16:9*, *Kritisk Debat* og *Foucault Studies*, som viser, at det kan lade sig gøre at drive et levende tidsskrift uden større organisatorisk basis

Generelt er den store dominans af tidsskrifter udgivet på papir og efterfølgende også udgivet digitalt. Denne dobbeltpublicering har de fleste stadig. Derimod er antallet af tidsskrifter etableret fra grunden som digitale tidsskrifter, "greenfield" tidsskrifter, forbavsende lille. Antallet er faktisk lavere end antallet af nye papirtidsskrifter. Mens der siden 1999 er blevet etableret 7 rene digitale tidsskrifter, er der i samme periode etableret 17 papirtidsskrifter. OA kan ikke siges at være en særlig stærk bevægelse blandt tidsskriftsudgivere.

Generelt er det de stærke organisationer og selskaber, der har etableret OA tidsskrifter, mens de svage miljøer – med visse undtagelser, ikke er stærkt repræsenteret. Det tyder på, at det er de laveste frugter, der er blevet plukket.

## Hvorfor ikke publicere Open Access?

Hvad er det, som forhindrer de øvrige i at blive OA? Man kan tænke sig mange faktorer. De mest oplagte er konservatisme, svag organisation og økonomi.

Hvis vi tager konservatisme først, så er det helt sikkert, at den findes. I hvert fald findes der endnu enkelte tidsskrifter uden hjemmeside på nettet. Det må i dag betragtes som et udslag af konservatisme, idet der i periferien af et tidsskrift bør findes en skoleelev med kendskab til HTML, som i det mindste kan lave en stationær hjemmeside med adresse og telefonnummer.

Også blandt tidsskrifter med hjemmesider findes der utvivlsomt konservatisme. Det fremgik af spørgeskemaer til tidsskriftsredaktionerne – og passer pænt med mit personlige kendskab til tidsskriftsredaktører, at det man interesserer sig for, er sit fag. De kommercielle sider, herunder at etablere en distribution på nettet, er ofte prioriteret lavt i forhold til interessen for at højne kvaliteten af artiklerne. Mange tidsskrifter havde endda i mange år undladt at reklamere for deres tidsskrift, og når selv tidsskrifter med dårlig økonomi ikke har redaktører med sans for hvervning af nye abonnenter og derved fastholdelse af indtægter, er det svært at etablere noget nyt og fremmed som OA.

Mange tidsskrifter har en svag organisation, men det er ikke den eneste årsag. Vi har nemlig set digitale tidsskrifter drevet af en håndfuld personer. Man kunne tænke sig, at disse svage organisationer fik éngangsstøtte til at etablere sit OA tidsskrift og igennem denne ekstraordinære indsats etablere arbejdsrutiner. De to nævnte faktorer har helt sikkert betydning, men den tredje, økonomi, finder jeg langt den væsentligste. Selv hvis de to første faktorer blev afhjulpet, ville den tredje ligge som en generel forhindring.

## Udgifter til Open Access kontra bogtrykt

Årsagen til den manglende overgang til OA er gennemgående i alle svar fra tidsskrifterne: økonomien. Jeg vil illustrere problemstillingen gennem et regnskab, der viser økonomien ved at udgive et OA tidsskrift versus et traditionelt papirtidsskrift.

## Regnskab, redigering af tidsskrift

### UDGIFTER

red.møder, redaktion	13.052
sekr. lay out, copy editing	50.880
redaktionssekretær	28.000
web, programmering mv.	11.585
billeder, royalty	8.925
korrektur	9.700
administration	27.581
revision, regnskab	11.497
diverse	14.942
<b>i alt</b>	<b>160.576</b>

### INDTÆGTER

tilskud	47.500
diverse	309
<b>i alt</b>	<b>47.809</b>

**Underskud 112.768**

## Regnskab, bogtrykte del af tidsskrift

### UDGIFTER

adm. abonnement	65.063
trykkeri	110.404
porto	63.535
diverse	2.368
<b>i alt</b>	<b>194.556</b>

### INDTÆGTER

abonnement	227.634
løssalg	18.033
copydan	37.100
distr. tilskud	7.388
annoncer	850
diverse	17.000
<b>i alt</b>	<b>308.005</b>

**Overskud 113.449**

*Et Open Access tidsskrift vil ikke kunne eksistere økonomisk, blot ved at stoppe udgivelsen af en bogtrykt udgave – tværtimod. Kun en stor forøgelse af tilskud, vil kunne betale de redaktionelle udgifter. I dag er det overskuddet fra den bogtrykte del, som betaler de basale udgifter.*



I regnskabet indgår udgifter ved professionelt drevne tidsskrifter, hvor travle seniorforskere sidder i redaktionen, hvilket kræver sekretærstøtte og et rimelig højt serviceniveau. Tidsskriftet er peer-review bedømt, hvorfor der ikke alene skal holdes styr på aftaler med forfattere, men også på peer-review bedømmere. Artiklerne er af høj kvalitet, hvorfor der er udgifter til korrekturlæsning, copy editing, tegnere og lay out. Tidsskrifterne er landsdækkende, hvilket betyder rejser og organiserede redaktionsmøder. I øvrigt er antallet af abonnenter stort – mellem 500 og 1.500, hvorfor deres økonomi er god.<sup>6</sup>

Regnskabet medtager kun de direkte udgifter, mens andre institutioner betaler for redaktører, peer-review bedømmere og anmelderes arbejde. Disse udgifter må formodes at være udgivelsesformen uvedkommende, da de er de samme ved et digitalt og trykt tidsskrift.

Regnskabet er opstillet, så udgifter til de basale omkostninger er holdt for sig; de vil også findes ved et OA tidsskrift. Tilbage er udgifter til det papirbårne medie, såsom trykning, porto og administration af abonnementer. Abonnementsindtægter er kun angivet ved den bogtrykte udgave, da ingen formodes at ville abonnere på et tidsskrift, der er gratis tilgængeligt fra første dag.

Som det fremgår af regnskabet, beløber de redaktionelle udgifter sig i snit til 160.000 kr., mens indtægterne ligger på knap 50.000 kr. – udelukkende offentlig støtte.

Der er altså et underskud på langt over 100.000 kr. Med andre ord: tidsskriftet kan kun få sine basale udgifter til redaktion dækket ved at sælge bogtrykte udgaver. Bogtrykt udgivelse er en betingelse for en udgivelse!

I udgifterne er i øvrigt kun medtaget fulde udgifter til tilstedeværelse på nettet ved et af tidsskrifterne, og man kunne tænke sig, at der påløber en del ekstra udgifter ved OA udgivelse.

Når vi ser på regnskabet, så springer en mistet indtægt i øjnene: indtægter fra kopiering af tidsskriftet til undervisningsbrug etc. Som reglerne er i øjeblikket, vil indtægterne stoppe ved overgang til OA. For meget anvendte tidsskrifter i undervisningen ligger indtægten næsten på niveau med det offentlige tilskud!

Disse indtægter vil ikke særlig let kunne reallokeres til en digital udgivelse. Aftalen er indgået mellem Danske Universiteter og Copydan baseret på undersøgelser af den konkrete kopiering. Det ville kræve et større politisk foderarbejde at ændre ordningen til også at omfatte digitale kopier, især da ingen vil kunne kontrollere brugets omfang.

Man kunne tænke sig, at bibliotekernes udgifter til abonnementer kunne indgå som en ekstra

indtægt til en OA udgivelse, så lad os regne på muligheden. For danske videnskabelige tidsskrifter ligger bibliotekernes andel af abonnenterne på omkring 7 %. Det vil sige, at omkring 16.000 kr. fra abonnement kunne lægges oven i de knap 50.000 kr. i tilskud. Desværre er der stadig en stor manko; der mangler 65 %, næsten 100.000 kr. pr. tidsskrift.

### Er 186 % større tilskud realistisk?

Man kunne derfor tænke sig, at det offentlige forøgede sit tilskud og derved gjorde OA realiserbart. Nu fjerner vi os fra de hidtidige kendsgerninger og bevæger os ud i forudsigelsernes usikkerhed.

Imod et tilskud taler, at landets forskere faktisk ikke får nogen særlig stor fordel af OA. De kan i dag få tidsskrifterne leveret digitalt på deres hjemmecomputer via universitetsbibliotekenes abonnement. Hvis tidsskriftet ikke udgives digitalt, har Statsbiblioteket siden 2004 haft ret til selv at digitalisere artikler; folkebiblioteker har endda haft mulighed for at benytte disse digitale udgaver.<sup>7</sup> Google indekserer rask væk ikke tilgængelige tidsskrifter og bøger, hvor forlag har leveret teksten, hvorfor lokalisering via søgemaskiner er lige så mulig som ved OA. Fordelen ved OA er altså ikke for forskerne, men for den brede befolkning.

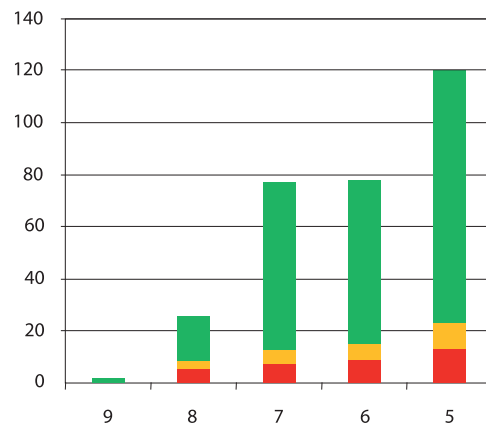
Imod taler også, at tidsskrifterne står politisk svagt. De er ikke organiserede og har ingen særlig kraftige fortalere for deres sag. Det kunne man se, da den såkaldte portostøtte blev afskaffet i 2004. Her lykkedes det i løbet af kort tid religiøse, idrætslige og almen-kulturelle tidsskrifter at få en kompensation. Således får Dansk Golf Union årligt 722.000 kr. i tilskud, mens ”blade udgivet af offentlige og private forskningsinstitutioner med henblik på at præsentere eller informere om disses forskning”<sup>8</sup> helt kontant ikke er omfattet af ordningen. Videnskabsministeriet har altså ikke ville hjælpe de videnskabelige tidsskrifter for en mistet indtægt, som for et almindeligt tidsskrift ligger årligt i størrelsesordenen ca. 50.000 kr. Hvis alle tidsskrifter skal være OA, kræver det altså et tilskud på knap 100.000 kr. pr. tidsskrift.

Er det realistisk, at Videnskabsministeriet vil betale ca. 25 mio. kr. mere i tilskud for at få OA? Hvis ministeriet udviser samme (manglende) interesse som for at redde tidsskrifternes økonomi efter portostøttens afskaffelse, er svaret helt klart nej.

### Forsinket Open Access en delløsning

Vi kunne stoppe artiklen her. OA er ikke mulig. Der er dog en slags kompromisløsning, nemlig den Forsinkede OA (FOA). Ved at indføre en

beskyttelsesperiode inden tidsskriftet kommer gratis på nettet vil forlaget kunne tjene penge på abonnenter hos den kreds af abonnenter, som absolut skal have tidsskriftet.



Selvom den Forsinkede Open Access tælles med (gule farve), er det stadig 80 % af danske tidsskrifter, som ikke ligger tilgængelige på nettet.

Denne model giver fordelene, at artiklerne er gratis tilgængelige og udgifterne bliver betalt af abonnenterne. Der er dog ulemper, at artiklerne ikke er frie i embargo-perioden og at en vis del af abonnenterne falder fra, hvorfor det offentlige alligevel måtte betale et ret stort beløb. Erfaringen fra nogle tidsskrifter viser, at ca. 20 % af abonnenterne falder bort det første år og at frafaldet fortsætter med nok 35 % af abonnenterne de første år. Omvendt vil der ved synligheden på nettet være et vist ekstra løssalg.

Der er blevet etableret et ret stort antal tidsskrifter i FOA, således at den totale andel når op på 19 %. Jo flere abonnementer et tidsskrift har, jo større er andelen med OA. Hele 37 % af tidsskrifter med flere end 2.000 abonnenter er OA, mens andelen falder til henholdsvis 28 % og 18 % ved henholdsvis abonnenttal på 650 – 2.000 og under 650. Det sidste antal er desværre langt det mest almindelige for danske tidsskrifter.<sup>9</sup> Det er betingelserne ved at udgive i et lille sprogråde. Vi er 5,5 mio. indbyggere, mens engelsksprogede tidsskrifter kan henvende sig til hele verden med mere end 6 mia. mennesker. De fleste engelsksprogede tidsskrifter har da også oplag på over 5.000, hvilket gør deres økonomi mere hårdfør.<sup>10</sup>

Den nævnte forsinkelse er alt fra en måned og frem til mange år. Spredningen er stor og skyldes sikkert også, at beskyttelsesperioden er blevet sat efter en vurdering af det reelle behov. Ved fag med en hurtig udvikling behøver man ikke at beskytte meget gamle udgivelser, da de er forældede. Citationsdatabaserne viser, at der findes tidsskrifter med en mindre gennemsnitlig levetid

<sup>6</sup> Regnskabet er en sammenstilling af årsopgørelserne fra *Dansk Sociologi*, *Tidsskrift for Arbejdsliv*, *Dansk Pædagogisk Tidsskrift* og *Unge Pædagoger*.

<sup>7</sup> Pjece fra Biblioteksstyrelsen: Digital dokumentlevering af videnskabelige trykte tidsskrifter. 2004.

<sup>8</sup> Kriterier for tilskud fra Bladpuljen. Styrelsen for Bibliotek og Medier.

<sup>9</sup> Der findes kun oplysninger om abonnementstal for 107 tidsskrifter, hvorfor opgørelsens tal skal tages med forbehold. Tendensen er dog klar.

<sup>10</sup> Donald W. King og Carol Tenopir: *Towards electronic journals. Realities for scientists, librarians, and publishers*. 2000.

# Der findes så mange muligheder for videnskabelig kommunikation, at OA er ved at få et støvet image. Det hører teknologisk hjemme i Web 1.0.

for en artikel end 3 år ("cited half-life"), mens artikler i andre fag lever længere end 10 år.<sup>11</sup> En fast ensartet embargo periode vil derfor være uretfærdig for humaniora og samfundsvidenskab med deres lange levetider, men også ved en del fag inden for STM-området.

## Andre løsninger og modeller

Da internettet for alvor fik betydning for mere end 20 år siden, skortede det ikke på visioner. Da diskussionen af betalingen af OA dukkede op, var der også mange forslag til, hvorledes man alene ved digital publicering kunne nedbringe udgifterne til et minimum.<sup>12</sup> Virkelighedens afprøvning af idéerne har ikke tilnærmelsesvis kunne give de forbedringer, som visionerne forudså. De basale udgifter til redaktion, lay-out m.v. ligger stort set fast, og hertil er kommet ekstra udgifter i forbindelse med den digitale distribution.<sup>13</sup>

Hvor OA i sin tid blev modtaget med begejstring blandt IT-nørderne, er interessen efterhånden kølnet. Det er i dag ikke særlig avanceret at distribuere et papirtidsskrift blot ved "at sætte strøm til". Der findes så mange muligheder for videnskabelig kommunikation, at OA er ved at få et støvet image. Det hører teknologisk hjemme i Web 1.0. Det gør ikke dens nytte mindre, men udviklerne på nettet er for længst kommet videre med Wiki, open research og mange andre muligheder på vej mod Web 3.0. I hvert fald skal man ikke forvente den store opbakning fra dette miljø til den daglige drift af OA tidsskrifter.

Dette skal ses i forhold til, at der faktisk har været bevilget offentlige midler til udvikling af OA, som har indgået i opgaverne for Danmarks Elektroniske Forskningsbibliotek, i dag DEFF. Problemet er blot, at de bevilgede efterhånden mere end 300 mio. kr. ikke er blevet udnyttet med forlagsbranchens erfaring og kendskab til udgivelsesøkonomi, ligesom forskere med erfaring i redaktion af videnskabelige tekster ligeledes har glimret ved deres fravær i de besluttede og udøvende organer.

## Konklusion

Open Access er en fornuftig publiceringsform, som en del tidsskrifter allerede har indført. De 11 % af de tungeste tidsskrifter er imidlertid kun de "lave frugter", som stærke udgivere har høstet, og det må formodes, at der ikke er ret mange flere tidsskrifter, der har mulighed for at lægge deres artikler gratis på nettet uden negative konsekvenser. Selv med hybridformen Forsinket OA mangler stadig 80 % af landets tidsskrifter. Der findes den skævvridning, at mange OA-tidsskrifter kontrolleres og styres af den udgivende institution, mens de tidsskrifter, som ikke er OA, i stor udstrækning drives ud fra idealer om akademisk frihed og alsidighed.

Konservatisme blandt udgiverne og svage organisationer bag tidsskrifterne er helt sikkert årsag til, at nogle tidsskrifter ikke har arbejdet med OA. Det gælder dog for alle tidsskrifter, at de skal fastholde deres indtægter, hvis ikke kvalitet og mængde af artikler vil blive kraftigt reduceret eller tidsskriftet helt nedlagt.

Indtægterne fra salg af de bogtrykte tidsskrifter har i stor udstrækning betalt de basale udgifter til redaktion, lay-out, korrekturlæsning m.v. Det offentlige tilskud dækker maksimalt kun en mindre del af disse basale udgifter.

Selvom man flyttede beløbet fra bibliotekernes abonnement til et direkte tilskud til tidsskrifterne, ville man ikke tilnærmelsesvis kunne finansiere det redaktionelle arbejde.

Konklusionen er derfor, at hvis der skal etableres OA, skal det offentlige betale meget mere end det gør i dag. Det ligger i størrelsesordenen 25 mio., og selv ved den mindre drastiske Forsinkede OA skal det offentlige betale et betragteligt beløb.

Det er indlysende, at folk med forstand på publicering og redigering af videnskabelige tekster skal involveres i det fortsatte udviklingsarbejde, således at politikerne ikke kun træffer beslutninger ud fra velmenende idealisters teorier. Eksperimenter skal gøres med få tidsskrifter og ikke med alle tidsskrifter på en gang med risiko for, at et helt lands forskningsformidling rammes og man mister erfaringer opbygget gennem generationer. Det ville være katastrofalt, hvis Danmark mister sin videnskabelige kommunikation til og om det dansktalende samfund.

<sup>11</sup> ISI Web og Knowledge, Journal Citation Reports div. år.

<sup>12</sup> Endnu i dag lanceres sådanne tanker, således Julian H. Fisher: Scholarly publishing re-invented. Real costs and real freedoms. I: *Journal of Electronic Publishing*, spring 2008.

<sup>13</sup> En optimal udnyttelse af de digitale muligheder kræver, at en udgiver kan opmærke i XML, kende til DOI, Crossref, Counter og mange tilsvarende teknologier og tjenester.

## Konklusionen er derfor, at hvis der skal etableres OA, skal det offentlige betale meget mere end det gør i dag. Det ligger i størrelsesordenen 25 mio., og selv ved den mindre drastiske Forsinkede OA skal det offentlige betale et betragteligt beløb.

# Studenternas galleri på Malmö högskola

Af Lotti Dorthé

**Studenternas galleri invigde sin första utställning den 9 april i Orkanenbiblioteket på Malmö högskola. Tio konstnärer visade upp sina alster och vernissagebesökarna fick se prov på oljemålningar, akvareller, skisser och teckningar. Galleriet är ett projekt som drivs i samarbete mellan biblioteket, Studentkåren Malmö och högskolans studenter.**

Lotti Dorthé  
Bibliotekarie  
Malmö högskola, Bibliotek och IT  
Malmö University  
Lotti.Dorthe@mah.se

## Studenterna som resurs

Malmö högskola firar 10-års jubileum 2008 och man kan se öppnandet av Studenternas galleri som en naturlig utveckling och en del av detta firande. Sedan starten 1998 har Bibliotek och IT arbetat med att integrera studenterna i verksamheten. Timanställda studenter arbetar i helpdesk, i bibliotekets informationsdisk, med studentdatorutbildning och som handledare. Även när det gäller den fysiska miljön ses studenterna som en resurs. Bibliotek och IT har i enkätundersökningar riktade mot studenter mätt kvalitet i serviceutbud och arbetsmiljö och med hjälp av studenternas åsikter har verksamheten vidareutvecklats. På ett klotterplank i bibliotekets entré erbjuds besökarna skriva meddelanden eller åsikter. Här har det förts diskussioner om utbildningar och framförts såväl klagomål som kreativa förslag då det gäller service och miljö. För att hålla verksamheten aktuell och angelägen är det viktigt att samarbeta med olika målgrupper och aktörer. I arbetet med Studenternas galleri har studenterna setts som en resurs och medarbetare.

## Studenternas galleri som idé

I Orkanenbibliotekets café och på de öppna utrymmena, "torgen", mot staden och havet finns det plats för publika arrangemang och utställ-

ningar av arbeten och projekt. På biblioteket vill vi att studenterna ska känna sig välkomna och engagerade i arbetsmiljön, inte bara när det gäller studier och skolarbeten. Därför utvecklade Jette Guldborg (bibliotekschef) idén att starta ett galleri för de studenter som fotograferar, målar eller på andra sätt uttrycker sig konstnärligt utanför studierna. I biblioteket finns en inre, 90 meter lång, passage som skär genom byggnaden från söder till norr, från staden till havet. Många besökare passerar varje dag och den långsmala korridoren skulle vinna på att förvandlas till ett galleri. Här kunde konstutövande studenter få ett tillfälle att "komma ut ur garderoben" med sin konst.

## Arbetsprocessen

En intresseanmälan gick ut till Studentkåren och personalen på Bibliotek och IT. Därefter bildades en arbetsgrupp bestående av Christina Hansen, Nathalie Larsson och Therese Fahlström (studentrepresentanter) samt Madeleine du Toit, Ronny Lindholm och Lotti Dorthé (personal). Under hösten 2007 diskuterade arbetsgruppen idéer och skissade på riktlinjer och former för hur galleriet skulle drivas och marknadsföras. En policy och ett avtal författades. Förslaget att skapa ett parallellt virtuellt galleri kom upp - här skulle information om konstnärerna och tidigare utställningar finnas tillgängligt.

Arbetet med galleriet var lustfyllt och mötena kreativa. Gränserna mellan personal och student suddades ut. Vi var en arbetsgrupp där deltagarna hade olika kompetenser. Den största delen av marknadsföringen utåt sköttes av studenterna. Eftersom en av dem läste grafisk design fick hon ansvaret för att skissa på hemsidan och det digitala galleriet. En annan utsågs som press- och mediekontakt. Bibliotekspersonalen skötte samordning, framtagning av trycksaker och de praktiska förberedelserna.

Inför vernissagen hölls ett möte med de tio konstnärer som valts ut. De berättade lite om sig själva, sin konst och om sina förväntningar på utställningen och vi i personalen informerade om syftet med verksamheten. Tillsammans diskuterade vi hur det hela skulle gå till rent praktiskt. Eftersom det var första gången var vi inte säkra på hur det skulle arrangeras men vi var överens om att det var viktigt att alla medverkade. Både under detta möte och under själva hängningen av utställningen upplevde vi som personal att mötet med studenterna var stimulerande. Det var givande att mötas i andra sammanhang än i den pedagogiska undervisningssituationen.

På biblioteket vill vi att studenterna ska känna sig välkomna och engagerade i arbetsmiljön, inte bara när det gäller studier och skolarbeten. Därför utvecklade Jette Guldborg (bibliotekschef) idén att starta ett galleri för de studenter som fotograferar, målar eller på andra sätt uttrycker sig konstnärligt utanför studierna



En förälder till en av konstnärerna var imponerad av både utställning och bibliotek. Hon plockade med sig en utbildningskatalog och berättade att hon blivit inspirerad att läsa på Malmö högskola.

### Studenternas galleri som rum i ett större sammanhang

Jette Guldborg har introducerat begreppet "the library as a village" där hon tänker sig att planlösningen i Orkanenbiblioteket har en stadsmässig karaktär. Här finns gator, torg, café, lounge, stilla rum och språkverkstad – platser att studera enskilt och mer öppna utrymmen där man kan utbyta kunskaper och erfarenheter. Studenternas galleri är ännu ett rum i detta "kvarter". Galleriet är tänkt att vara ett kreativt inslag i utbildningsmiljön, ett avbrott för eftertanke och en plats för dialog och samtidsdokumentation. Här kan man stanna upp och reflektera, inspireras, roas eller förargas. Biblioteket i sin helhet är en mötesplats, ett offentligt rum på högskolan men också i staden Malmö. Här sker samverkan mellan studenter, högskola och det omgivande samhället. Livet på biblioteket utgörs av studenter, forskare, personal och andra besökare och alla som använder biblioteket är en del av det som utgör miljön och atmosfären.

Studenternas utställning förvandlade korridoren till någonting nytt, den blev ett speciellt rum. Det var spännande att se hur folks rörelsemönster ändrades. Förut var detta en plats i biblioteket man snabbt passerade, på väg någon annanstans. Nu blev galleriet ett ställe att stanna upp på och konstverken var någonting att samlas kring och samtala om.

Den digitala presentationen av konstnärerna på hemsidan trycktes upp på papper och lästes av besökarna. Förutom information om personen och konstverken fanns där också upplysningar om vad de läste på högskolan. Detta var ett sätt att visa mångfalden och spridningen på kurser och utbildningar som finns på högskolan. Det var intressant att upptäcka att många som besökte vernissagen inte hade direkt anknytning till högskolan. En förälder till en av konstnärerna

Fotos Pär Egevad





## Bibliotek och IT arbetar för att vara en gränsöverskridande del av Malmö högskola och vill erbjuda en kreativ och utvecklande arbetsmiljö. Studenternas galleri är ett exempel på ett projekt i denna anda.

var imponerad av både utställning och bibliotek. Hon plockade med sig en utbildningskatalog och berättade att hon blivit inspirerad att läsa på Malmö högskola.

### Fortsatt arbete

Arbetsgruppen för Studenternas galleri kommer att finnas kvar för att driva projektet vidare. Studentkåren Malmö utser studentrepresentanter en gång om året så det kan hända att nya förmågor kommer till, vilket i längden kan bidra till

att hålla igång engagemanget och entusiasmen. Ambitionen från början var att byta utställning efter 6 veckor men det var en del arbete med att ta fram trycksaker omkring utställningen och den praktiska upphängningen tog tid så det visade sig mer rimligt att ha två utställningar per termin. Vi har försökt sondera terrängen för att hitta liknande projekt på andra högskolor. Det finns en del utställningsverksamhet av examensarbeten, främst på konst- och designhögskolor men vi

har inte hittat något galleri med samma grundidé som Studenternas galleri. Bibliotek och IT arbetar för att vara en gränsöverskridande del av Malmö högskola och vill erbjuda en kreativ och utvecklande arbetsmiljö. Studenternas galleri är ett exempel på ett projekt i denna anda.

Läs mer om Studenternas galleri på:  
[www.mah.se/studenternasgalleri](http://www.mah.se/studenternasgalleri)



## Kalenderen

Yderligere oplysninger om Danmarks Forskningsbiblioteksforenings arrangementer kan hentes på foreningens hjemmeside [www.dfdf.dk](http://www.dfdf.dk)

### DF ARRANGEMENTER

#### Vinterinternat 2009

29. - 30. januar  
Klarskovgaard.

#### Årsmøde 2009

16. - 17. september  
Årsmødet i 2009 holdes på Hotel Comwell i Kolding.

### FORA ARRANGEMENTER

#### Forum for Registrering

*Digitalisering på kryds og tværs*  
Middelfart 26.6.2009

#### Forum for Brugerservice og Markedsføring

*Hvordan får vi budskabet ud?*  
Forår 2009

#### Forum for Fjernlån

*Fjernlånskonference*  
Hindsgavl 27.-29.4.2009

#### Forum for Brugeruddannelse

*"Library Education: Wired"*  
Sommerskole i samarbejde med **NORDINFOlit**  
Nymindegab sommer 2009

“Alle mine elektroniske og print abonnementer bliver leveret til tiden til alle mine brugere”



Ekspertise • Viden • Assistance

I vil få alt dette fra verdens førende abonnements agent.

EBSCO garanterer for en smidig og effektiv håndtering af alle jeres print og e-tidsskrifter, e-pakker og e-bøger, takke være en længerevarende erfaring af konsortier, universiteter, forskningsinstitutter, hospitaler og selskaber.

62.000 kunder har valgt EBSCO.

*Hvad vælger I?*

**Kontakt os i dag!**

[mailnordic@ebSCO.com](mailto:mailnordic@ebSCO.com)

tlf: 80 88 33 20

**EBSCO**  
INFORMATION SERVICES  
[www.ebSCO.com](http://www.ebSCO.com)



EBSCO GOES GREEN

Elektronisk og print abonnementer | E-ressourcer | Databaser | E-bøger



# Forskningsbibliotekerne og intranet

Af Kira S. Hansen, Christian B. Knudsen, Bertil F. Dorch og Nicolas A. Olsen

**En kort uformel rundspørge til nogle af de danske forskningsbiblioteker afslører, at der er tale om et bredt felt med hensyn til både valg af intranetsystemer, og anvendelse af intranet som arbejdsredskab. Både wiki'er, Content Management Systemer (CMS'er) og kommercielle systemer er i spil. Eksemplerne på systemer er henholdsvis MediaWiki, eZ Publish, Oracle Portal, SiteCore og Microsoft Sharepoint.**

**Kira S. Hansen**  
Sektionsleder  
Det Kgl. Bibliotek, KU  
KSHA@kb.dk

**Bertil F. Dorch**  
Sektionsleder  
Det Kgl. Bibliotek, KU  
bfd@kb.dk

**Christian B. Knudsen**  
Forskningsbibliotekar  
Det Kgl. Bibliotek, KU  
cbk@kb.dk

**Nicolas A. Olsen**  
Det Kgl. Bibliotek, KU  
Progressive IT A/S  
nao@progressive.dk

De fleste af de biblioteker, vi har talt med, bruger både intranet som opslagstavle og til deling af dokumenter. Det vil sige til nyheder, ledelsesmeddelelser, vigtige links, samt til beskrivelse af rutiner, regler, faktaoplysninger, blanketter, formularer med mere. Det lader også til, at det alle steder er intentionen og forventningen, at intranettet er et dagligt redskab, men det er tilsyneladende ikke alle medarbejdere, der benytter intranet på denne måde. Nogle steder er der dog krav om, at man tjekker intranettet mindst én gang om dagen.

Udover den deciderede arbejdssituation, bruges intranet nogle steder også socialt: Eksempelvis har Aalborg Universitetsbibliotek en "kramliste" og en stafet. Værre står det til med den direkte anvendelse af de moderne sociale teknologiers muligheder, også kaldte Web 2.0 funktionalitet, det vil sige blogs, wiki'er, chats, interaktive arbejdsmoduler med mere. De færreste biblioteker udnytter det, når intranetsystemerne faktisk understøtter sådanne muligheder, hvilket ikke alle systemerne dog gør. Nogle af de situationer, hvor bibliotekerne har brug for disse funktioner, eksempelvis blogs eller wiki'er, benytter man oven i købet eksterne systemer, der ligger uden for det egentlige intranet, og som derfor ikke er en integreret del af dette. Det er eksempelvis private eller eksterne blogs og wiki'er, der dermed har potentialet til at blive vigtige arbejdsredskaber for bibliotekernes medarbejdere, men som i praksis kan ende med at ligge uden for organisationens synsfelt og udviklingsmuligheder.

## De bedste intranet

Men hvad karakteriserer egentlig et godt intranet; hvilke kriterier kan bibliotekerne anvende til at forbedre udnyttelsen af intranetsystemer? En mulighed er at skæve til de sidste 3 års vindere af IntranetPrisen, der uddeles af danske IntraTeam. Her listes de sidste fire års vindere:

- Novo Nordisk (2008)
- TDC og Lars Alling Pedersen (2007)
- SimCorp og Gale Langseth (2006)
- Jyske Bank (2005)

I år, 2008, var Udenrigsministeriet "runner-up" og fik en andenplads med 74 point. (Novo Nordisk fik 76 points). I 2007 vandt TDC, med begrundelsen "ingen andre kandidater havde et så populært og værdifuldt intranet, der udnyttede alle nettets muligheder". Begrundelsen for SimCorps sejr i 2006 var, "fordi de i usædvanlig høj grad sorterer og opdaterer indholdet på nettet. Det sker bl.a. ved hjælp af en smiley-ordning, som afspejler indholdets aktualitet på deres SharePoint 2003-løsning". Når Jyske Bank vandt i 2005, var det "fordi de havde en unik debat med medarbejderne på forsiden af deres intranet".

Førstepladsen i år skyldes primært, at Novo har haft fokus på følgende tre punkter:

- Forankring og ledelsesopbakning
- Samarbejde og videndeling
- Fremtidig udvikling.

Når en vinder af IntranetPrisen findes, benytter IntraTeam 29 målepunkter til benchmarking, men de overordnede kriterier er følgende:

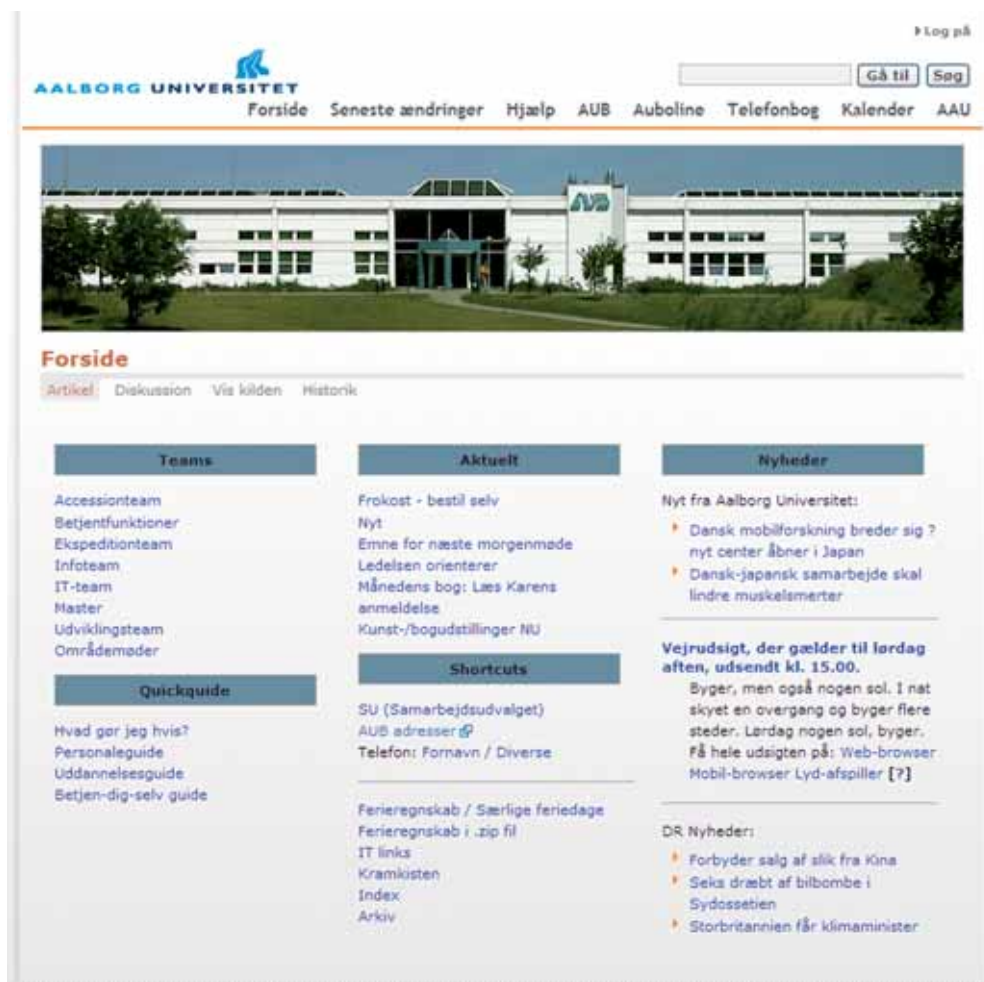
- Intranettets betydning for organisationen som helhed
  - Intranettets rolle i den enkelte medarbejders arbejdsdag
  - Funktionaliteten, brugervenligheden og anvendelsen
  - Sammenhæng mellem virksomhedens strategi og intranettet
  - Intranettets rolle i organisationens videndeling
- Men i stedet for at fokusere på vinderne, det vil sige, de der har fundet en gangbar løsning, kan man i stedet se på, hvor det er, det går galt, for de der ikke placerer sig i top, dvs. på de blokeringer, der kan opstå, hvis man vil have et godt intranet-system. Her har James Robertson fra australske Step Two Designs et bud: De største forhindringer er mange, men tæller blandt andet mangel på lederskab og ressourcer, uklart ejerskab, modstand mod forandring, problemer med tidligere intranet, at det ikke bliver lavet for de ansatte og apati, for at nævne nogle få.

## Hvor ligger forskningsbibliotekerne i forhold til kriterierne

De undersøgte forskningsbiblioteker opfylder i store træk de basale krav til et godt intranet. Fildeling er tilgængelig, nyheder distribueres og de bedste har sociale elementer, som trods deres manglende arbejdsmæssige relevans, driver anvendelsen – og dermed den faglige videndeling.

Til opfyldelse af minimale krav til at bringe sig i klasse med de bedste intranet i landet er

**De største forhindringer er mange, men tæller blandt andet mangel på lederskab og ressourcer, uklart ejerskab, modstand mod forandring, problemer med tidligere intranet, at det ikke bliver lavet for de ansatte og apati, for at nævne nogle få.**



Forskningsbibliotekerne bør give intranet som et redskab til videndeling, samarbejde og udvikling langt mere fokus

Figur 1: Aalborg Universitetsbiblioteks intranet er baseret på open-sourceprogrammet MediaWiki, der også benyttes til bl.a. Wikipedia. Kredit: Per Steen Hansen.

der dog langt, og forskningsbibliotekerne viser i deres tilbagemeldinger tegn på, at flere af blokeringerne omtalt ovenfor er til stede. Ejerskabet er uklart, hvilket formentlig er årsagen til manglen på ressourcer. Omvendt er det karakteristisk, at ejerskabet ikke er så uklart, at redigeringsrettigheder og ansvar uddelegeres til menige medarbejdere – tværtimod beskrives intranetløsningerne flere steder i termer, der indikerer kontrol og styring, snarere end ledelse og motivering.

Konsekvensen er intranet, der ikke kan levere de værktøjer, medarbejderne har brug for. I netop biblioteksmiljøer er det derfor heller ikke overraskende, at flere tilbagemeldinger på vores rundspørge, har nævnt forekomsten af autonome wikier og private blogs. De sociale værktøjer, web 2.0 om man vil, sniger sig dermed uden om det officielle intranet.

#### Hvad kan vi lære

Et succesfyldt intranet fungerer som videndelsingskanal, og ikke kun et medie til lagring

af filer og informationer, men som et arbejdsredskab og struktureret viden for netop den enkelte medarbejders opgaver, praksisser, rutiner og vejledninger. Forankring i ledelsen, såvel som blandt medarbejdere, er af afgørende betydning, for at et intranet kan agere både hierarkisk og horisontalt, samt evner at rumme impulsive, nyskabende fora med spontane debatter – blive værested for diskussioner, videndeling med mere, og dermed dokumentere vejen til skabelse af ny viden og kunne rumme innovation. En forventning om at man videndeler, skal ikke opfattes som afrapportering og ekstra tidskrævende aktivitet, men som en del af daglige rutiner og arbejde, der skaber grobund for en sund intranet-kultur i organisationen.

Forskningsbibliotekerne bør give intranet som et redskab til videndeling, samarbejde og udvikling langt mere fokus. Web 2.0 funktioner skal integreres i intranettet og små tiltag, som for eksempel abonnementsordning på dele af

intranet og sikring af brugerundervisning, for at give medarbejderne fornemmelse af, at intranettet er omdrejningspunkt i deres daglige arbejdsflow. Det ville være skridt i den rigtige retning.

Intranet kan understøtte en omstillingsparat organisation, således at den nødvendige viden er tilgængelig i udviklingsøjemed, og sørge for medarbejderne har de fora, hvor der også er plads til at rumme skæve tanker/ideer og sikring af strategisk forståelse og fokus. Det synes klart, at forskningsbibliotekerne ville stå sig bedre ved at skæve til det private erhvervsliv med hensyn til dette, og måske forsøge at bringe sig selv i top-10 over de bedste danske intranet.

Forankring i ledelsen, såvel som blandt medarbejdere, er af afgørende betydning for at et intranet kan agere både hierarkisk og horisontalt, samt evner at rumme impulsive, nyskabende fora med spontane debatter

# Bibliometrics is not an exact science

Refleksioner fra Collnet 2008

4th conference on webometrics, informetrics and scientometrics, and 9th Collnet meeting.

Af Ditte Schjødt Jensen

**Informetri, bibliometri, scientometri, webometri... Måling og evaluering af forskning er blevet et hot emne for forskere og institutioner i hele verden. Collnets fjerde konference, der blev afholdt i Berlin denne sommer, havde af samme grund sammenbragt bibliometrikere, bibliotekarer og andre med relation til forskningsverdenen fra alle verdenshjørner. Der var oplægsholdere fra Australien, Indien, Kina, Canada, Tyskland, Danmark, Japan, Tyrkiet, Spanien, Mexico og USA.**

Udviklingskonsulent  
Ditte Schjødt Jensen,  
ASB Bibliotek  
disj@asb.dk



Konferencen præsenterede et bredt felt indenfor de kvantitative forskningsstudier, hvor mange forskellige specialer havde fået plads: Overblik over generelle scientometriske metoder; analyser af samarbejde i forskellige lande; konflikthåndtering; forskningspolitik; den geografiske fordeling af centrale aktører i EU-finansierede projekter; visualiseringer af samarbejde i form af fællesforfatterskaber fordelt på både landegrænser og emneområder<sup>1</sup>.

Det brede fokus viste et aktivt og rigt forskningsfelt, men konferencen ville have nydt godt af en yderligere fokusering, da de medvirkende havde svært ved at forholde sig aktivt til hinandens bidrag. De fleste bidrag høstede mange høflige kommentarer om interessante emner og oplæg, men kun få fremlæggelser frembragte egentlige, konstruktive forslag og diskussioner. Dette gjorde sig bl.a. gældende for disse:

Werner Dees præsenterede en interessant metodologi til udvikling af Research Performance Indicators (RPIs) for den tyske undervisningsforskning. Metoden tager bl.a. udgangspunkt i en empirisk analyse af publikationsstrukturen indenfor området, og skal senere danne udgangspunkt for en differentieret evalueringsmodel, der tager højde for de enkelte institutioners publikationsstrukturer (Dees, 2008).

Wolfgang Glänzels og Brij Mohan Guptas analyser af den indiske forsknings internationale impact i forhold til bl.a. det forventelige antal citationer var også et interessant, praktisk indslag, der fandt et bredt publikum (Glänzel & Gupta, 2008).

Peder Olesen Larsen præsenterede et oplæg om målemetodologier og optællingsmetoder, men formåede samtidig at problematisere hele målebølgen (Olesen Larsen, Maye & von Ins, 2008): Måler bibliometriens fokus på publikationer og citationer i virkeligheden ikke en del af forskningsprocessen, i stedet for de reelle forskningsprodukter (samfundsudvikling o.l.)?

## Bibliometriens begrænsninger

Dette er et "problem", der ofte fremhæves ved de bibliometriske målinger. Man kan kun måle de synlige, kvantificerbare "produkter" af den videnskabelige proces: Artikler og deres modtagelse i forskningsverdenen i form af citationer. Når disse kvantitative optællinger anvendes til at beskrive og evaluere forskningen, ligger der implicit en forestilling om, at flere betyder bedre og dermed beskriver forskningens kvalitet. Denne begrænsning i anvendelsen af kvantitative metoder til forskningsevaluering er et kendt fænomen, der absolut ikke blev ignoreret, men derimod respekteret af alle bidragsyderne på Collnet 2008.

Allerede åbningstalen italesatte forsknings-evalueringens begrænsninger: *"Those who speak most of progress measure it by quantity and not by quality. The temptation to do just that is so great because it is much easier to measure quantity than it is to measure quality. If we want to determine quantity, all we need is be able to count..."*<sup>2</sup>

Åbningstalen blev afholdt af Humboldt-Universitets rektor og doktor i teologi, Christoph Marksches, der pointerede, at selvom kvalitetsmåling og evaluering er en problematisk aktivitet, skal vi ikke læne os tilbage og afholde os fra at studere problemet. Rankings, evalueringer og sammenligninger har en berettigelse og er kommet for at blive, og derfor skal vi løbende søge efter bedre metoder til at beskrive kvalitet, samt løbende diskutere hvad kvalitet i grunden er for en størrelse.

De bibliometriske målinger skal i denne sammenhæng ses som mulige værktøjer til beskrivelsen, men vil ikke kunne bruges som universelle, objektive beviser for kvalitet. Med en af de inviterede talere Wolfgang Glänzels ord: "Bibliometrics is not an exact science!" Bibliometri er nærmere en samfundsvidenskabelig metode, der kræver kontekstforståelse og bør anvendes sammen med en bred vifte af andre metoder (også kvalitative) for at være anvendelig.

<sup>1</sup> Hovedparten af konferencens proceedings kan findes i OA på: [www.collnet.de/Berlin-2008/](http://www.collnet.de/Berlin-2008/)

<sup>2</sup> Læs hele åbningstalen af Christoph Marksches på: [www.hu-berlin.de/ueberblick/leitung/praesident/rede/gruss\\_infometry](http://www.hu-berlin.de/ueberblick/leitung/praesident/rede/gruss_infometry)

**De fleste bidrag høstede mange høflige kommentarer om interessante emner og oplæg, men kun få fremlæggelser frembragte egentlige, konstruktive forslag og diskussioner.**



Rankings, evalueringer og sammenligninger har en berettigelse og er kommet for at blive, og derfor skal vi løbende søge efter bedre metoder til at beskrive kvalitet, samt løbende diskutere, hvad kvalitet i grunden er for en størrelse.

---

**Collnet** er et samarbejds- og forskningsnetværk, der blev startet i 2000 af forskeren Hiltrun Khretchmer med det formål at lette samarbejdet mellem forskere indenfor feltet af kvantitative forskningsstudier. Læs mere om netværket på [www.collnet.de](http://www.collnet.de)

---

### Der er røre i andedammen

I den hjemlige andedam betyder dette bl.a. at etableringen af evalueringsmodeller på de danske institutioner må og skal blive til i en dialog med både ledelse og de forskere/forskergrupper, der skal studeres. Målene for succes og kvalitet bør nemlig ligge fast inden analyserne foretages – hvis man ikke er klar over, hvad man vil måle, kan man ikke måle.

F.eks. bør man have et ønske om at øge antallet af publikationer, før det giver mening at tælle på denne udvikling. Ligesom man skal have som mål at være synlig i f.eks. Thomsons citationsdatabaser eller Scopus – og det publikum, der hører til disse kilder, før det giver mening at måle på citationsimpact i databaserne. Hvis målet derimod er øget internationalt eller nationalt samarbejde, bør indikatorerne fokusere på dette.

Det skal dog samtidig være klart, hvilke yderligere ændringer man kan acceptere, når man øger indsatsen på udvalgte områder: Er det f.eks. ok, at det generelle antal publikationer falder, hvis den gennemsnitlige impact af artiklerne stiger? Eller er det acceptabelt at antallet af synlige produkter af forskningen (som publikationer o.l.) falder i en overgang, hvor der satses på aktiviteter, der skal skaffe fremtidige samarbejdspartnere (som f.eks. konferencer)?

Dette betyder også, at viften af målinger og metoder bliver bredere, da de skal beskrive mange forskellige aspekter og processer i forskningen. Dermed bliver evalueringen og beskri-

velsen af udviklingen mere kompleks, da der ikke længere er ét tal at rangordne efter – f.eks. impact eller antal peer review-publikationer, og evalueringer vil i høj grad blive ved med at være fortolkninger af, hvad der er forskningskvalitet i en bestemt sammenhæng. Jagten på bedre kvalitetsmål vil således blive udfordret konstant, og alle valg vil påvirke måden, der forskes og produceres på.

Derfor er det vigtigt at have viden om datakvalitet og dataindsamlingsmetoder i spil, og det er her, de bibliotekariske kompetencer kommer ind. Vi bør som konsulenter indgå i den førnævnte dialog på vores institutioner og værdiforøge valgene med information og viden om metoder og databaser (både vores lokale registreringsdatabaser og de internationale citationsdatabaser), og derigennem sikre en anvendelighed i paletten af målinger.

### Fortolkninger og forandringer

“Die Philosophen haben die Welt nur verschieden interpretiert, es kommt aber darauf an, sie zu verändern”. Citatet af Karl Marx er det første, man møder, når man træder ind på det historiske universitet i Berlin på Under den Linden 6, der udgjorde rammerne for Collnet 2008. Det filosofiske spørgsmål i denne sammenhæng er blot: I hvilken retning ønsker vi at ændre forskningen, og hvilke ændringer kan vi acceptere?

---

**Bibliometri** er kvantitative målinger af publikationer og deres indbyrdes relationer, mens *Scientometri* er anvendelsen af bibliometri til forskningsmålinger og -evalueringer. Introduktion til emnet i et biblioteks- og informationsvidenskabeligt perspektiv kan bl.a. læses i: Schneider, Sandal & Schjødt Jensen (2006).

---

### Referencer

Dees, Werner (2008). *Innovative Scientometric Methods for a Continuous Monitoring of Research Activities in Educational Science*. In: H. Kretschmer & F. Havemann (Eds.): Proceedings of WIS 2008, Berlin. Fourth International Conference on Webometrics, Informetrics and Scientometrics & Ninth COLLNET Meeting, Humboldt-Universität zu Berlin, Institute for Library and Information Science (IBI).

Glänzel, Wolfgang & Gupta, Brij Mohan (2008). *Science in India : A bibliometric study of national and institutional research performance in 1991-2006*. In: H. Kretschmer & F. Havemann (Eds.): Proceedings of WIS 2008, Berlin. Fourth International Conference on Webometrics, Informetrics and Scientometrics & Ninth COLLNET Meeting, Humboldt-Universität zu Berlin, Institute for Library and Information Science (IBI).

Olesen Larsen, Peder; Maye, Isabelle & von Ins, Marcus (2008). *Scientific output and impact: Relative positions of China, Europe, India, Japan and USA*. In: H. Kretschmer & F. Havemann (Eds.): Proceedings of WIS 2008, Berlin. Fourth International Conference on Webometrics, Informetrics and Scientometrics & Ninth COLLNET Meeting, Humboldt-Universität zu Berlin, Institute for Library and Information Science (IBI).

Schneider, Jesper W.; Sandal, Solveig Bach & Schjødt Jensen, Ditte (2006). Bibliometri: En biblioteks- og informationsvidenskabelig kompetence. *DF Revy*, 29(6), s. 4-8.

I den hjemlige andedam betyder dette bl.a. at etableringen af evalueringsmodeller på de danske institutioner må og skal blive til i en dialog med både ledelse og de forskere/forskergrupper, der skal studeres.

# Norske fjelde og fjordudsigt som ramme for **NORDINFOLit's sommerskole 2008**

Af Jette Meelby, Anja Toft Ingwersen og Solveig Bach Sandal

*"Fly me to the moon and let me play among the stars", Howard (1954)<sup>1</sup>.*

Sådan begyndte en oplægsholder sit oplæg på NORDINFOLit's<sup>2</sup> sommerskole og sådan følte vi det næsten, da vi tilbragte en uge i et af Norges smukkeste områder, Ulvik, i bunden af Hardangerfjorden.

Ulvik er stedet, hvor den norske frugt avles, hvor fjorden er 800 meter dyb og hvor man kan se sneklædte fjelde om sommeren. En vidunderlig kombination. Mandag den 16. juni 2008 om formiddagen mødtes ca. 40 biblioteksfolk fra Norge, Sverige og Danmark på Bergen Universitetsbibliotek. Vi skulle deltage i NORDINFOLit's sommerskole 2008. Overskriften for årets sommerskole var *"Fra praksis til teori og fra teori til praksis. Om bibliotekarens handlingsberedskab i mødet med brugeren"*<sup>3</sup>.

De fem dage vi tilbragte i Norge var en god blanding af undervisning, workshops, kulturelle indslag og god mad og vi vil forsøge at gengive lidt af undervisningsprogrammet og den gode stemning i nærværende artikel.

## **Olga Dysthe om faglig vejledning**

Tirsdag den 17. juni begyndte det faglige program med et foredrag af Olga Dysthe, professor i pedagogikk ved Afdeling for uddanningsvidenskab, Universitetet i Bergen. Hun talte om den faglige vejledning af studerende på universitetsniveau. Første del af hendes oplæg tog udgangspunkt i bogen: Dysthe, O. & Samara, S. (red.) (2006). *Forskningsvejledning på master- og doktorgradsnivå. [Research supervision at master and PhD level]* Oslo: Abstrakt forlag.

Hendes overordnede budskab var, at vejledningssituationen, der anses som det mest private rum i universitetsregi, skal åbnes op. Den "private" 1-til-1 vejledning er passé og skal erstattes af en mere netværkspræget struktur – et fagfællesskab.

At den "private" vejledning er passé skyldes flere ting: Dels at isolation er et stort problem blandt de studerende, når de opsøger deres faglige vejleder, møder de ofte en lukket dør, da det kniber med at få en tid hos vejlederen. Dels kan der opstå ejerskabsproblemer, at vejleder tager styring over projektet og den studerende derved ikke føler projektet/opgaven som sin. Endelig er vejlederne ofte meget dårligt rustede, når det gælder konflikthåndtering i vejledningssituationer, f.eks. i forhold til hvad man stiller op overfor ovennævnte problematikker i vejledningen.

En anden faktor er ændringer i forskningspolitikken. Der er sjældent mulighed for at komme med "sit eget projekt". Ofte udbydes projekterne som forankret i en forskergruppe, der har en række forhåndsprioriterede områder. Her skal man indgå i et team og arbejde netværksorienteret. Olga Dysthe nævner også en række kompetencer, som f.eks. evnen til at samarbejde og evnen til at læse kritisk – internationalt prioriterede kom-

petencer, som heller ikke understøttes af 1-til-1 vejledning.

Hvad gør vi så for at komme disse problematikker til livs? Dysthe foreslår, at man involverer flere kolleger i vejledningen – altså en slags vejledningsteams, hvor man indfører en mere fællesskabsorienteret vejledning. I disse vejledningsteams skal andre faggrupper, f.eks. bibliotekarer, også inddrages og desuden skal medstuderende inddrages mere aktivt i form af f.eks. forskerskoler og studiekredse.

Hvad kan biblioteket så bidrage med i forhold til den faglige vejledning (der ifølge Olga Dysthe indeholder elementer som det faglige indhold, den videnskabelige metode, processer, forskningshåndværket, den faglige kultur mm.)?

Selve forskningshåndværket er mere end informationskompetence; det rækker helt fra litteratursøgning til selve skriveprocessen – en proces som biblioteket kan indgå i. Olga Dysthes erfaring er nemlig, at nogle af de helt basale ting i processen omkring at begå en akademisk opgave/afhandling ikke altid sidder på ryggraden af universitetsstuderende og forskere. Her har bibliotekarer værktøjet til at bistå i udarbejdelsen af

Jette Meelby  
Sundhedsvidenskabeligt Bibliotek, Hillerød Hospital  
jmee@hih.regionh.dk  
Anja Toft Ingwersen  
VIA University College, Lærerruddannelsen Skive  
ati@viauc.dk  
Solveig Bach Sandal  
ASB Bibliotek, Århus Universitet  
sobs@asb.dk

<sup>1</sup> Bart Howard (1954). Originaltitel: In other words.

<sup>2</sup> NordINFOLIT er et samarbejde mellem de nordiske lande omkring informationskompetence.

<sup>3</sup> Se sommerskolens hjemmeside og præsentationer fra sommerskolens oplægsholdere på: <http://nordinfolit-sommerskole.uib.no>

## Den "private" 1-til-1 vejledning er passé og skal erstattes af en mere netværkspræget struktur – et fagfællesskab

På sommerskolens første dag var der foredrag om Bergens historie og rundvisning på programmet. Vi blev vist rundt på tre af byens biblioteker. Bibliotekerne tilhørte hver sin uddannelsesinstitution og lå spredt rundt i byen, så vi fik på den måde set lidt af Bergen fra en bus. De tre biblioteker var Bergen Universitetsbibliotek for Humaniora (Høgskolen i Bergen), Biblioteket på Landås (Afdelingen for læreruddanning), samt biblioteket på Norges Handelshøyskole i Bergen. Tre biblioteker som alle havde de studerende i centrum, og som havde nyindrettet bibliotekets lokaler ud fra de studerendes behov – med fokus på flere læsepladser.

Sidst på eftermiddagen den første dag artede vejret sig fra en meget lidt bergensk side, (området omkring Bergen er kendt for megen nedbør), og den blå himmel fik sommerskolens arrangører til at ændre busruten mod Ulvik. Vi kørte derfor langs Hardangerfjorden ca. 2 ½ time, en tur hvor mange havde troet, de skulle sove lidt, men som blev en uforglemmelig tur, ikke mindst p.g.a. Tove Pemmer Sætre. Til daglig er Tove leder for biblioteket ved Høgskolen i Bergen, men hun har tidligere været fylkesbibliotekssjef i Hordaland i 20 år, og hun kender derfor området rigtig godt. Hun guidede os langs fjorden med vid og humor, og øste af sin oprigtige glæde for området – krydret med biblioteksanekdoter fra sin tid som fylkesbibliotekssjef.

Tirsdag aften stod i den norske digter Olav H. Huges tegn (1908-94). Hauge levede det meste af sit liv i Ulvik. En af deltagerne på sommerskolen, Anette Kure, havde tidligere været leder af Ulvik bibliotek, og truffet Olav Hauge privat. Anette Kure læste flere gange på sommerskolen digte højt af Hauge, svært tilgængelige for os danskere, men meget stemningsfyldt.

Vi fik en guidet tur ved Arne Skjerven. Turen gik fra Huges mindesmærke i Ulvik, over hans gravsted og op af fjeldet til Rossvoll, som var Huges hjem. Hauge levede på Rossvoll som frugtavl og var en af de største norske modernistiske lyrikere. På Rossvoll hørte vi flere digte oplæst og fik serveret frisklavet cider fra Hardangers frugtavl.

forskningsoversigter. Udgangspunktet for enhver opgave/afhandling er den forskning, der allerede eksisterer. Desuden nævnte hun også nogle af de mere tekniske opgaver, som elektronisk dokumenthåndtering, samt formidling af resultater.

Anden del af Dysthes oplæg var en kort præsentation af forskellige definitioner på læring og tre centrale læringsperspektiver og tilgange (den behavioristiske, den kognitive og den sociokulturelle tilgang).

Pointen med denne gennemgang var at skærpe deltagerens opmærksomhed på, at middel og mål skal passe sammen. Altså, passer vores vurdering/evaluering til den type læringssyn som praktiseres? (F.eks. kan man stille spørgsmålstegn ved om PISA-undersøgelserne kan sige noget om klasseundervisning).

Derfor: En vejleders grundlæggende syn på læring og undervisning er altafgørende for, hvad god vejledning er. Man skal vælge ståsted! Den gode vejleder bekender sig til én tilgang, men behersker alle tre.

### Flere tanker om bibliotekarens rolle i faglig vejledning

Helt i tråd med Olga Dysthes oplæg fortsatte Therese S. Skagen og Maria Carme Torras, Universitetsbiblioteket i Bergen, med at holde fokus på bibliotekarens rolle i faglig vejledning. I deres oplæg, der også bestod af en workshop, tog de udgangspunkt i, at bibliotekaren skal mere ind i selve processen omkring vejledning og helt ind i en faglig sammenhæng. De præsenterede

en model, som de kalder ”Supervision tendem”, hvor den faglige vejleder (Academic supervisor) er Primary Supervisor og hvor bibliotekaren (Academic librarian) kan have en af følgende tre roller:

- **Secondary supervisor:** En supplerende men formaliseret rolle, hvor bibliotekaren er en ressourceperson som tilbyder råd og vejledning i forhold til et givent ekspertområde – det handler om fremfindning og anvendelse af information.
- **Process supervisor:** Bibliotekaren som procesguide, der tilskynder og intervernerer med den studerende undervejs i processen.
- **Counsellor:** Lidt en blanding af de to ovenstående. Bibliotekaren er løbende i dialog med den studerende, men er trådt et skridt i baggrunden i forhold til rollen som Process supervisor. Bibliotekaren er hele tiden til stede/til rådighed i processen, men det er den studerende som suverænt styrer processen<sup>4</sup>.

En anden pointe Skagen og Torras betonedede var, at der skal mere fokus på HVORFOR informationssøgning er vigtigt og ikke så meget hvordan. Det gælder især i de første møder med de studerende, hvor bibliotekaren måske ofte har travlt med at præsentere baser og værktøjer. De nye studerende skal præsenteres for indhold og ikke form.

Et andet af deres budskaber var, at bibliotekaren skal blande sig meget mere direkte i studierne og at det i mange tilfælde gør en stor forskel for de studerende, hvor bibliotekaren befinder sig i

processen. Som Olga Dysthe også var inde på i sit oplæg, er netværkstankegangen og inddragelsen af andre studerende og faglige fællesskaber også vigtige i vejledningssituationer.

Maria Carme Torras er desuden aktuell i sensommeren 2008 med en ny bog, skrevet sammen med Tove Pemmer Sætre<sup>5</sup>.

### Diskussion af open access på programmet

Efter at have haft fokus på bibliotekarens rolle i vejledning var Open Access (OA) temaet for resten af eftermiddagen. Ole Gunnar Evensen og Ingrid Cutler, Universitetsbiblioteket i Bergen, berettede om deres arbejde med det institutionelle arkiv Open Research Archive (BORA). Hver deltager på sommerskolen havde desuden fået til opgave at lave et oplæg om enten egen institutions erfaringer med OA eller sit lands status på området. Evensen og Cutler stillede spørgsmålene:

Diskussion af open access på programmet

- I hvilken grad skal biblioteket vejlede om ophavsret og kontrakter i forbindelse med arbejdet med institutionelle arkiver?
- Er støtte til etablering af Open Access-tidskrift en opgave for biblioteket?
- Hvordan kan biblioteket arbejde aktivt for at forskerne skal publicere Open Access?
- Hvordan kan biblioteket bevidstgjøre forskerne i forhold til deres rettigheder?

<sup>4</sup> Torras, M.C. & Skagen, T. (2008). *Bibliotekarens rolle i faglig vejledning*. Powerpoint-præsentation lokaliseret 12.08.08 på: [http://nordinfolit-sommerskole.uib.no/doc/Bibliotekarens\\_rolle\\_Torras\\_Skagen.pdf](http://nordinfolit-sommerskole.uib.no/doc/Bibliotekarens_rolle_Torras_Skagen.pdf)

<sup>5</sup> Torras, M.C. & Pemmer Sætre, T. (2008). *Information literacy education: A process approach. professionalising the pedagogical role of academic libraries*. Oxford: Chandos Publ.



# Selve forskningshåndværket er mere end informationskompetence; det rækker helt fra litteratursøgning til selve skriveprocessen – en proces som biblioteket kan indgå i.

Evensen og Cutler var klare i deres anbefalinger til sommerskolens deltagere. Selv om det er vanskeligt at arbejde med publicering og ophavsret, så mener de, at det er en oplagt biblioteksopgave at blande sig i OA arbejdet. Det er nu bibliotekerne bliver spurgt til råds, og det er nu vi skal gribe opgaven, lyder deres anbefaling.

Desværre blev diskussionens fokus drejet mere og mere over på konkrete erfaringer med at drive institutionelle arkiver med studenteropgaver, men vores oplevelse var, at Norge og Sverige generelt er meget længere fremme i implementeringen af OA.

## ”Kunnskapsbasert praksis”: Hvordan kan vi bruge det på biblioteket?

Onsdagens oplægsholder Lena Nordheim, projektleder ved Senter for kunnskapsbasert praksis, Høgskolen i Bergen, er en central person blandt Bergens bibliotekarer. Hun har gennem de sidste år afholdt kurser for bibliotekarer på uddannelsesinstitutioner i ”Kunnskapsbasert praksis”- måske bedre kendt som evidensbaseret praksis. Lena Nordheims mission<sup>6</sup> er at udbrede brugen af denne praksis og som forberedelse til dagen, havde vi læst en videnskabelig artikel, som vi arbejdede med i grupper på baggrund af Nordheims teorier.

Evidensbaseret praksis er en integration af tre former for ”kunnen”: Den forskningsbaserede og erfaringsbaserede kunnen, samt brugernes kundskaber og medvirken. I en kontekst udgør de tre områder den evidensbaserede praksis, der har til formål at forbedre biblioteks- og informations-services, ved at bringe de bedste erfaringer/praksisser sammen indenfor et område.

Vi arbejdede med Lena Nordheims teorier ud fra seks trin, der udgør den evidensbaserede praksis:

1. Refleksion i det faglige arbejde, erkendelse og identifikation af informationsbehov.
2. Formulering af spørgsmål (hvordan undersøges et givent område).
3. Litteratursøgning (udvælgelse af kilder og udarbejdelse af søgestrategi).

4. Kritisk vurdering af forskning (kritisk gennemlæsning af forskningsresultater og artikler).
5. Anvendelse af forskning sammen med egne erfaringer og i forhold til konkrete behov.
6. Evaluering (betydning af det undersøgte og af egen praksis i processen)<sup>7</sup>.

Midt på eftermiddagen blev Nordheims oplæg afbrudt af et eksempel på evidensbaseret praksis fra ”det virkelige liv”. Bente Tveito, bibliotekar ved Høgskolen i Bergen, fortalte om den Journal Club, som bibliotekarerne ved Høgskolen deltager i. En Journal Club er en ”læsegruppe” som mødes med jævne mellemrum, for at diskutere og vurdere forskningsartikler og se om deres resultater kan overføres til egen institutions praksis. Hendes erfaringer med Journal Club var så positive, at rigtig mange af sommerskolens deltagere fik lyst til at oprette tilsvarende Journal Clubs på egne biblioteker. Tveito fremhævede især positive gevinster som øvelse i kritisk læsning, faglig fornyelse, større fortrolighed med forskningsmetode samt ikke mindst det faglige netværk mellem de deltagende bibliotekarer.

## Biblioteksdidaktik på programmet

Torsdag formiddag talte Tove Pemmer Sætre om relationen mellem planlægning og evaluering af biblioteksundervisning. Hun kombinerede to didaktiske modeller, *Den didaktiske relationsmodel* og *Den didaktiske praksistrekant*<sup>8</sup>.

Førstnævnte lægger vægt på samspillet mellem centrale faktorer i et undervisningsforløb. De centrale faktorer i modellen er: Elev, mål, rammer, arbejdsmåder, indhold og vurdering/evaluering. Modellens formål er at sætte fokus på de mest centrale faktorer i undervisning og åbne op for at planlægningen og selve undervisningen, er en helhed, der ikke styres af en faktor alene. Den didaktiske trekant er en vejledningsmodel, der skal åbne op for refleksion over den pædagogiske praksis i undervisning, og ved at anvende modellen kommer man omkring vigtige overvejelser

i et undervisningsforløb. Sætres pointe er, at en kombination af modellerne sætter undervisningsplanlægning i en større kontekstuel sammenhæng, der er nødvendig og som fordrer læring i forbindelse med den undervisning bibliotekarer udfører.

Om eftermiddagen blev vi præsenteret for forskellige måder at drive uddannelsesbibliotek på. En af dem var Tormod Tobiasen, Høgskolen i Bergen, der fortalte om undervisning med ”mappeopgaver”. Erfaringer fra et samarbejde mellem biblioteket og undervisere på læreruddannelsen i Bergen. Med LMS-systemet ”It’s learning” som lærings- og kommunikationsplatform har de gennemført undervisning, hvor biblioteket er en integreret del af undervisningen i faget KLM (Kristendom, livsoplysning og medborgerskab). Biblioteket er dels selv ansvarlig for dele af undervisningen og dels integreret ved at gøre pensum tilgængeligt i ”It’s learning”.

## På gensyn i Nymindegab 2009

Som afslutning på sommerskolen 2008 fortalte Christina Tovoté fra NORDINFOLIT’s bestyrelse om arbejdet i NORDINFOLIT, og hun ønskede på gensyn til sommerskolen 2009, hvor Danmark har værtskabet. I Danmark er DF’s Forum for Brugeruddannelse<sup>9</sup> i gang med forberedelserne og sommerskolen bliver afholdt i et noget fladere landskab, nemlig i Nymindegab i Vestjylland<sup>10</sup>.

Deltagelsen på NORDINFOLIT’s sommerskole har været lærerig. Der har været en god sparring mellem deltagerne og selvom sommerskolen afholdes på de nordiske sprog, har de sproglige barrierer ikke været store. Når man drager ud, er det ofte med forventningen om, at nogen har fundet ”de vise sten” - i forventningen om at få ”svar” med hjem. Det er selvklart ikke tilfældet, men vi har fået en håndfuld bud på nogle svar, inspiration og værktøjer til at komme videre i det daglige arbejde med informationskompetence.

<sup>7</sup>Nordheim, L. (2008). Kunnskapsbasert bibliotekpraksis. Powerpoint-præsentation lokaliseret 12.08.08 på: <http://nordinfolit-sommerskole.uib.no/ressurser.html>

<sup>8</sup>Sætre, T.P. (2008). Relasjon mellom planlegging og evaluering illustrert ved to didaktiske modeller. Powerpoint-præsentation lokaliseret 12.08.08 på: <http://nordinfolit-sommerskole.uib.no/ressurser.html>

<sup>9</sup>Se mere om DF’s Forum for Brugeruddannelse: <http://www.dfd.dk/fora.php?forald=1>

<sup>10</sup>Nymindegab kro og conferencecenter: [www.nymindegabkro.dk/index.htm](http://www.nymindegabkro.dk/index.htm)

# Fra Danmarks Forskningsbiblioteksforenings Generalforsamling 2008

Af Alice Nørhede

Danmarks Forskningsbiblioteksforenings generalforsamling afholdes hvert år i forbindelse med foreningens årsmøde. I år havde man valgt at lægge denne begivenhed i umiddelbar tilknytning til den første dags aktiviteter.

Som mangeårigt medlem af foreningen var det dejligt at konstatere, at over 60 medlemmer havde lyst til at deltage i bestyrelsens afrunding af årets arbejde, høre på fremlæggelse af nyt arbejdsprogram og være med til at vælge ny formand og nye bestyrelsesmedlemmer.

Både den politiske og den organisatorisk beretning var udsendt i god tid sammen med det reviderede regnskab. Den politiske beretning fremlægges på selve årsmødet, mens den organisatoriske beretning gennemgås på generalforsamlingen.

Den afgående formand, Claus Vesterager Pedersen, fik megen ros for sin beretning, bl.a. af direktør for Det Kgl. Bibliotek, Erland Kolding Nielsen, der påpegede, at man via beretningerne fik et meget godt overblik over, hvad der i øjeblikket foregår i det danske forskningsbiblioteksvæsen. EKN udtrykte ligeledes stor respekt for den meget lange liste over de høringssvar, DF havde afgivet i det forløbne år. Både beretninger og høringssvar kan læses på foreningens hjemmeside.

Mest debat affødte foreningens budget, hvor man fra bestyrelsens side lægger op til at nedbringe den forholdsvis store reserve. Ikke alle medlemmer var lige overbeviste om det fornuftige i denne strategi. Det blev foreslået, at man søgte professionel hjælp til at afklare, hvor stor en reserve man bør opretholde for at kunne være sikker på at være i stand til at betale alle udeståender i en eventuel krisesituation.

På DF's generalforsamling løfter man sløret for det kommende års arrangementer. Som sædvanlig knytter temaerne sig til nogle af de brandvarme diskussioner, der foregår i forskningsbiblioteksvæsenet. Vinterinternatet vil tage handsken op omkring Open Access og forskningsregistrering i PURE vil også blive taget under behandling.

Per Steen Hansen (AUB) blev valgt til ny formand for foreningen – og de ledige bestyrelsespladser blev fyldt op med valget af Gert Poulsen (CBS), Gitte Behrens (SB) og Eli Greve (SUB). Foreningens trofaste revisorer, Søren Carlsen og Thøger Elmélund Kristensen blev genvalgt.

**Alice Nørhede**  
Fakultetsbibliotekar  
Det Farmaceutiske Fakultetsbibliotek/KU  
aln@farma.ku.dk

# DF's ny hovedbestyrelse 2008



## Tak til den afgående formand og velkommen til den ny bestyrelse

En ny hovedbestyrelse betyder i år et farvel til et mangeårigt medlem og formand for bestyrelsen – Claus Vesterager Petersen.

Claus har været en visionær og synlig formand med fingeren på pulsen – både fagligt og politisk. Visionær fordi han har angivet scenarier for fagets udviklingsmuligheder og synlig, fordi der er blevet meldt ud om holdninger til faglige og politiske tiltag – både nationalt og internationalt. Samtidig har han også haft blik for de små fag- og forskningsbiblioteker og uddannelsesinstitutionernes udvikling og profilering.

Tak til Claus for hans store indsats i Danmarks Forskningsbiblioteksforening og mange års fine og frugtbare samarbejde.

### DF's ny hovedbestyrelse 2008

<b>Formand</b> Per Steen Hansen	Aalborg Universitetsbibliotek
<b>Næstformand</b> Eli Greve	Syddansk Universitetsbibliotek
<b>Kasserer</b> Susanne Dalsgaard Krag	Det Teologiske Fakultets Bibliotek Aarhus Universitet
Gitte Behrens	Statsbiblioteket, Universitetsparken
Simone Schipp von Branitz Nielsen	Københavns Universitetsbibliotek
Ditte Jessing	Kunstakademiets Arkitektskoles Bibliotek
Christian U. Lauersen	Det Kongelige Bibliotek Det Humanistiske Fakultetsbibliotek
Gert Poulsen	CBS Library Copenhagen Business School

# Det Humanistiske Fakultetsbibliotek

Af René Steffensen og Christian Lauersen

**September 2008 åbnede Det Humanistiske Fakultetsbibliotek under Det Kongelige Bibliotek (KB) i helt nye rammer på den gamle "Ostegrund". Ud til det centrale universitetstovr på Københavns Universitets Søndre Campus ligger nu en kombineret biblioteks- og magasinbygning. Hermed er også Københavns Universitets Biblioteks- og Informationsservice (KUBIS) ved at finde den fysiske form, som afsluttes i 2009 med flytning af Det Samfundsvidenskabelige Fakultetsbibliotek fra Fiolstræde til Gothersgade.**

**René Steffensen**  
Biblioteksdirektør  
CBS Bibliotek  
rs.lib@cbs.dk

**Christian Lauersen**  
Trainee  
KUB, KB  
cula@kb.dk

600 år tager det at tælle til 3,8 milliarder. Lige så mange år som der har været liv på jorden. Folketingsmedlemmer kan klare sig med kortere horisont, de skal kun tælle til (mindst) 90. Universiteterne skal så i øjeblikket tælle til 8. Men må så slet ikke glemme at tælle tilhørende fakulteter og universitetsskoler med.

I vores egen verden skal man kunne tælle til 8 universitetsbiblioteker og 2 nationalbiblioteker. Og nogen er endda både det ene og det andet. Men man skal også kunne tælle til fakultetsbiblioteker. Ellers går regnestykket slet ikke op.

7 af slagsen har Københavns Universitet. Nogen kan vel recitere listen ud af hovedet, andre skal have lidt hjælp. Men et glemmer man fremover ikke så let: før overset, nu ikke til at overse, KUB Syd er uden vemod flyttet fra de ældre, mørke dele af KUA til anderledes nye, moderne rammer i en selvstændig bygning. Og vil med garanti nu blive kendt som dét det er, nemlig "Det Humanistiske Fakultetsbibliotek".

## Millionprojekt

Fakultetsbiblioteket er ikke en lille sag. Det er en del af en etapevis løsning, hvor kontorområder og magasin med 45 hyldekilometer stod færdigt til KB allerede i maj 1998.

I 2005 blev så 2. del til 160 mio. kr. bevilget af Folketingets Finansudvalg og her indgår også en udbygning af magasinerne på over 3000 m<sup>2</sup>. Med færdiggørelsen af biblioteket er 70 km bøger således nu gemt væk i bibliotekets indre, der udgøres af 7 lavloftede magasin-etager.

Uden om det tætpakkede magasin er der bygget store publikumsarealer, som er præget af stor åbenhed. I den seneste udvidelse står de offentligt tilgængelige områder derfor naturligt som det mest prægnante. Tre etager, næsten 3600 m<sup>2</sup> publikumsområde, 75.000 bøger og 480 studiepladser er der blevet plads til. Det er en markant

forbedring for alle Københavns Universitets humaniora-studerende, som har deres daglige gang på Amager.

## Skumfiduser

Studiemiljøet er konsekvent prioriteret højere end bøger. Dette har resulteret i, at store dele af humanisternes samling er blevet magasineret for at give plads. Her er kun få åbne hyldemeter. I stedet er der skummøbler, caféområde og ikke mindst studiearbejdspladser, både med arealer til gruppearbejde og arealer med ro til fordybelse.

Biblioteket følger dermed den brugerorienterede diskurs, der har præget universitetsbibliotekernes udvikling i de senere år. Her må bøgerne vige og grundtanken er så, at brugerne i stedet finder materialet i onlinekatalogen og får dem til afhentning dagen efter kl. 14.

Indretningen er lys og venlig. Stilen er holdt minimalistisk og hvid, suppleret med skummøblernes grønne kulører. Det er tydeligt at der er brugt gode materialer i dyr forarbejdning.

Spørgsmålet er selvfølgelig, om studiearbejdspladser og afhentningshylder i sig selv er nok til at legitimere universitetsbiblioteket i fysisk form på den lange bane. Men det er et problem som Det Humanistiske Fakultetsbibliotek i hvert fald ikke står alene med.

## Numerus Currens

De bøger, der er blevet tilbage på de åbne hylder, er indlemmet i den fælles KUB-samling. Igen-tiden har KB/KUB arvet og overtaget ikke mindre end fire forskellige bogsamlinger med hver sit opstillingssystem, hvilket sandt at sige ikke har været særligt praktisk for hverken brugere eller bibliotek. Dette afstedkom fornuftigt nok beslutningen om en fælles KUB-samling med ensrettet opstillingssystem.

Da man den 1. januar 2008 åbnede for den nye fælles KUB-samling, blev det derfor samtidigt et goddag til brugen af Numerus Currens som opstillingssystem. Systemet bygger på det kendte princip om at nye bøger opstilles fortløbende efter accessionsdato, og altså ikke får en opstillingssignatur i relation til det emnemæssige slægtskab.

Begrundelsen for beslutningen har flere facetter: for det første er det en økonomisk rationel beslutning, der vil føre til en besparelse for biblioteket i en økonomisk anstrengt situation. Herudover har det spillet ind, at realiseringen af Primo var rykket meget tæt på, og det stod klart, at det var dette søgesystem, der fremover skulle give brugerne adgang til hele KB's palette af videnressourcer.

Opstillingssignaturen er i sin natur simpel og brugervenlig. Årstal for modtagelse af bogen efterfølges af et tal, som angiver hvilket nummer i anskaffelsesrækken, bogen har været, f.eks. "KUB-2008-1105". Hermed er det nemt for brugerne at finde bogen på hylden. Men dette kræver, at de har lokaliseret materialet og dets opstillingssignatur i katalogen først. En åbenlys konsekvens af Numerus Currens er nemlig, at brugerne ikke længere har mulighed for at "græsse" litteratur på hylderne på samme måde, som da materialer var opstillet efter emnemæssig klassifikation.

At det vil indvirke på brugernes biblioteksoplevelse, er der ingen tvivl om. En optimering af biblioteksservicen vil kræve, at brugerne vender sig til ikke at have den fysiske kontakt med bogsamlingen og erstatter den traditionelle inspirationsvandring mellem hylderne med søgninger i Primo. En oplagt løsning i takt med teknologiske fremskridt, men udfordringen for KUBIS er så lige nu, at disse Primo-funktioner ikke er helt på plads.



### **Bygning**

Etageareal – 13.300 m<sup>2</sup>

Heraf 2. etape 5.586 m<sup>2</sup>

### **Publikumsareal**

3.588 m<sup>2</sup>

Ca. 480 studiepladser

Ca. 75.000 bøger på åbne hylder

### **Magasinareal**

8.964 m<sup>2</sup>, heraf 2. etape 3.050 m<sup>2</sup>

Ca. 72.000 hyldemeter, i 2. etape ca.

28.000 hyldemeter sikrede/klimastyrede

kompaktreoler

### **Kontorareal**

648 m<sup>2</sup>

### **Arkitekt**

Dissing+Weitling

### **Kunstnerisk udsmykning**

Martin Erik Andersen

### **Det Humanistiske Fakultetsbibliotek**

Njalsgade 112

Indgang fra Karen Blixen Vej  
2300 København S

### **Leder**

Hans Kristian Mikkelsen  
Fakultetsbibliotekar

### **Åbningstider**

Mandag til torsdag 9 - 19

Fredag 9 - 18

Væsentlig udvidelse af åbningstiderne fra januar 2009

*Foto Christian Lauersen*



### Inventar i publikumsområder

Barstole – Gubi  
 Reoler – BCI A/S  
 Taskeskabe – Sonesson  
 Stumtjenere – Swedese  
 Læsesalsborde – PO Inventar  
 Undervisningsborde - Simpla HOWE  
 Puf-møbler – Quinze & Milan, Belgien  
 Studiestole – Vitra (Eames skalstol med hjul)  
 Skrankeinventar i Corian – Solrød Møbel & Maskinsnedkeri  
 Caféborde og møbler omkring taskeskabe – Solrød Møbel & Maskinsnedkeri

Foto Christian Lauenzen

### Studiestimulering

Som forberedelse til byggeriet undersøgte KB i 2006 de studerende ved Københavns Universitets brug af biblioteksrummet og deres visioner for et fremtidigt studiestimulerende bibliotek. Det kom der en rapport<sup>1</sup> ud af, udarbejdet af Learning Lab Denmark.

Undersøgelsen af de studerendes ønsker viste, at der er meget varierende behov. Og at det derfor kræver både viden om og eksperimenter med det immaterielle miljø for at lykkes. Det er samti-

dig ikke på forhånd muligt at designe optimale miljøer. Rapporten fastslår derfor, at det skal ske i iterative processer, som løbende undersøger resultaterne af ændret indretning. Fordi brugerne ikke på forhånd kan forestille sig, hvad de vil foretrække i forbindelse med en biblioteksindretning, som de ikke har erfaring med. Det er tvivlsomt om Det Humanistiske Fakultetsbibliotek er tænkt så fleksibelt, altså at indretningen nu løbende skal kunne raffineres og forbedres. Samt følge med skiftende behov over tid. Men erfaringerne fra biblioteket kan ganske givet bruges, når Det Samfundsvidenskabelige Fakultetsbibliotek forbereder sine nye rammer i Gothersgade.

Til gengæld er det sikkert, at fakultetsbiblioteket har fulgt flere af rapportens andre råd. Brugene er f.eks. meget delt i ønsket om behovet for fuldstændig ro og det modsatte, altså en accept af et lidt højere lydniveau. Det har Det Humanistiske Fakultetsbibliotek løst ved på 1. sal at tillade gruppearbejde og ved at gøre 2. sal til et egentligt stilleområde.

Rapporten åbner for indsigt omkring rum og indretning i forbindelse med fag, studieretninger, lyd, pauser og endda kønsforskelle. Den er derfor ligeså anbefalelsesværdig at læse, som Det Humanistiske Fakultetsbibliotek er at besøge.

**René Steffensen** er Biblioteksdirektør på CBS Bibliotek, Copenhagen Business School.

**Christian Lauenzen** er Cand.scient.bibl. og trainee på Københavns Universitetsbibliotek, Det Kongelige Bibliotek, samt hovedbestyrelsesmedlem af DF.

### KUBIS

Tæl til 7! Og læg selv institutbibliotekerne til:

[Det Biovidenskabelige Fakultetsbibliotek \(tidl. DVJB\)](#)

[Det Farmaceutiske Fakultetsbibliotek \(tidl. DFB\)](#)

[Det Humanistiske Fakultetsbibliotek \(KUB Syd, tidl. Det Kongelige Bibliotek – Amager\)](#)

[Det Juridiske Fakultets Bibliotek \(tidl. Juridisk Bibliotek, JURLAB mv.\)](#)

[Det Natur- og Sundhedsfakultetsbibliotek \(KUB Nord, tidl. DNLB\)](#)

[Det Samfundsvidenskabelige Fakultetsbibliotek \(KUB City, tidl. Det Kongelige Bibliotek – Fiolstræde\)](#)

[Det Teologiske Fakultetsbibliotek \(tidl. Biblioteket på Teologisk Institut\)](#)

# Fortsat vækst i forskningsbibliotekerne – men det er der også i udfordringerne!

Af Jens Thorhauge



Resumé af beretning for Styrelsen for Bibliotek og Medier på DF's årsmøde.

Jens Thorhauge  
Direktør  
Styrelsen for Bibliotek og Medier  
JTH@bibliotekogmedier.dk

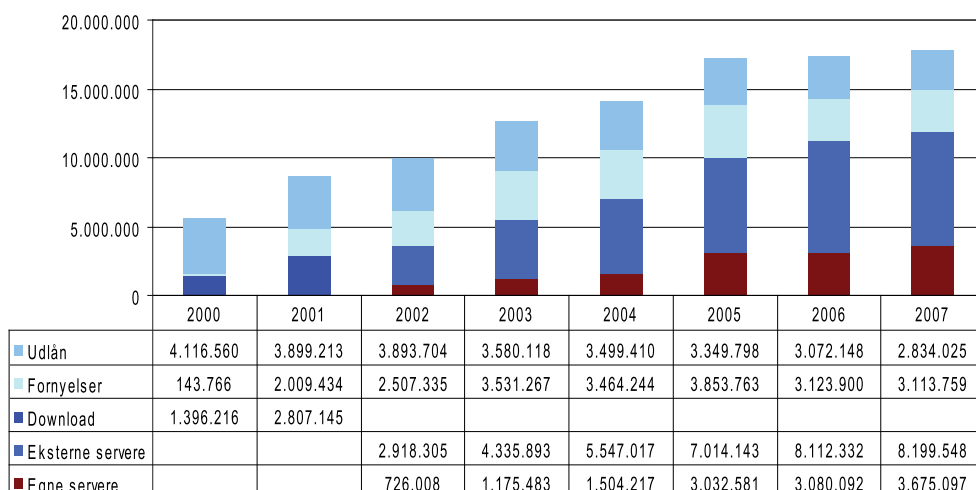


Det går godt i forskningsbibliotekerne. Det har jeg konstateret i beretning efter beretning i de seneste ti år. Og det er jo sandt, for så vidt som stigningen i benyttelsen af e-ressourcer har fortsat år efter år. På den anden side må vi også se i øjnene, at da DEFF blev sat i søen for godt 10 år siden, var vi på forkant med udviklingen. Siden har vi ikke alene fået en (kommerciel) søgemaskine, der er blevet global (Google), men også mange andre beslægtede tjenester, som på kort tid har fået meget store besøgstal. Vi knokler for eksempel med at skabe Institutional Repositories og binde dem sammen på en sømløs måde. Vores brugere skaber i mellemtiden fildelingstjenester med gratis download, som SCRIBD. Biblioteksmonopolet er i sandhed brudt. Samtidig med dette kan vi konstatere, at bibliotekaruddannelsen åbenbart er så interessant, at Danmarks Biblioteksskole nu får konkurrence. Det sker med Syddansk Universitets udmelding om, at de forbereder en bibliotekaruddannelse til start i 2009. Jeg ser det som udtryk for, at biblioteksproduktet, trods stigende konkurrence, stadig er særdeles levedygtigt, og at den stadige udfordring kan være medvirkende til, at vi udvikler et stærkere strategisk fokus og prøver at skabe et tættere samarbejde.

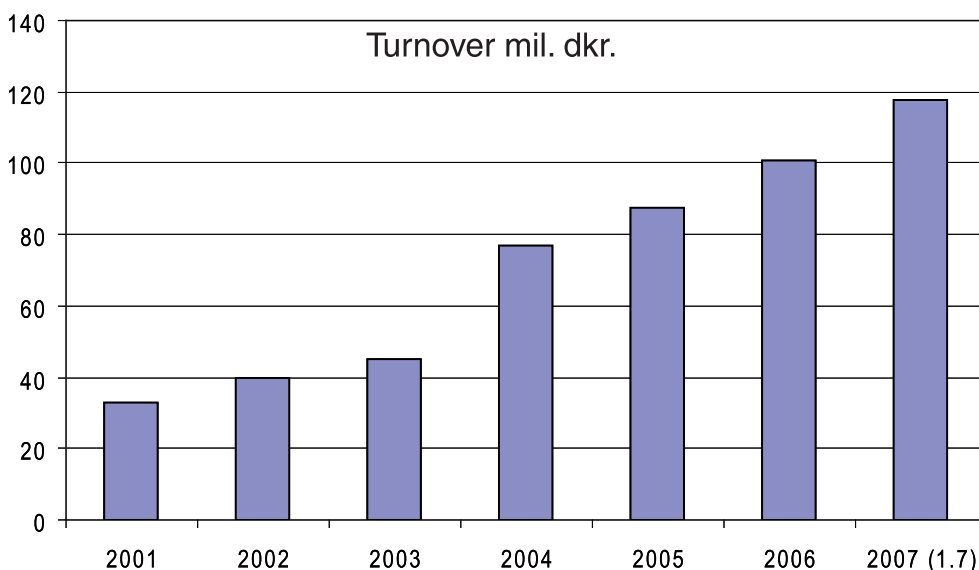
Tendensen er lysende klar: fortsat stigning i downloads, både fra eksterne og egne servere, og efter en række år med stabile udlånstal for fastformsmaterialer, er der nu et klart fald. Investeringerne i digitale ressourcer er også steget. Det ses klart i hosstående diagram (figur 2), der viser udviklingen i faktureringen af e-ressourcer, der går gennem DEFF's licenskontor.

Hvis vi kaster et blik på antallet af kontrakter og antallet af biblioteker, der indgår i DEFF samarbejdet, er der ligeledes en klar stigning, som vi kan forvente stiger yderligere i de kommende år.

## 16 forskningsbibliotekers samlede udlån, fornyelse og download 2000 - 2007



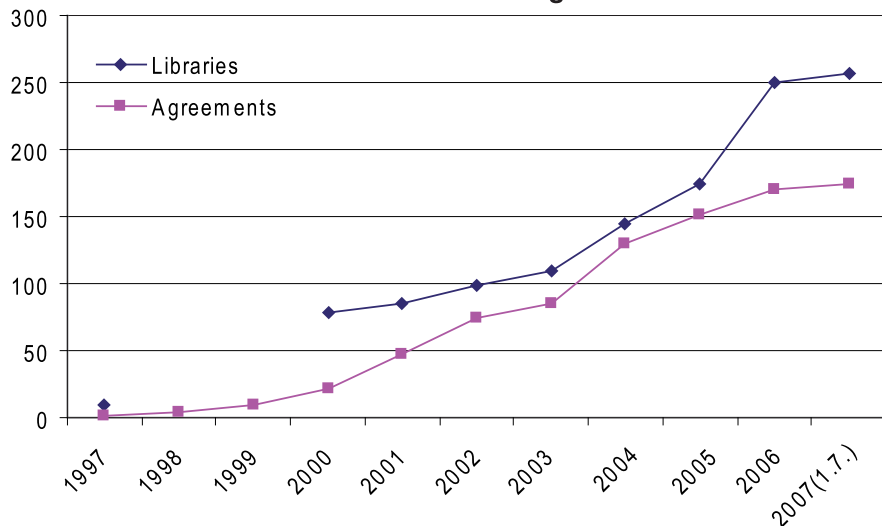
Figur 1: De 16 forskningsbibliotekers samlede udlån, fornyelse og download 2000-2007  
Kilde: Folke- og Forskningsbiblioteksstatistik 2007



Figur 2: Udviklingen i faktureringen af e-ressourcer, der går gennem DEFF's licenskontor



## Number of libraries and number of agreements in Denmark



Figur 3: Antallet af kontrakter og antallet af biblioteker, der indgår i DEFF samarbejdet.

De udviklingskurver, der er vist her (figur 3), understreger for mig at se, at udfordringen for bibliotekerne primært er at skabe så let en adgang for brugerne til e-ressourcerne, som muligt.

Men det er også helt afgørende for bibliotekerne at understøtte deres moderinstitutioners arbejde for at styrke nye forsknings- og undervisningskoncepter og nye publiceringsformer. Denne udfordring er særlig tydelig i de institutioner, der er fusionerede. Men globaliseringsstrategiens innovationskrav – og med dem pengestrømmene til forskning og udvikling, er jo rettet mod hele feltet af forsknings- og uddannelsesinstitutioner og ikke kun de fusionerede. Måske er udfordringen i virkeligheden størst, hvor der ikke er ført forskellige kompetencer sammen via en fusion, for her skal innovationskravet opfyldes udelukkende ved egen kraft.

Bibliotekerne må overalt understøtte institutionernes dagsorden med en klar digital strategi for ikke bare lettere informationsadgang, men også for at fremme informationskompetencen og udvikle den nye management opgave med at håndtere registrering af forskning og formidling af institutionens produktion.

Det er da også det fokus både DEFF styregruppen og programområderne har haft for deres arbejde, som jeg i det følgende opsummerer.

### Arbejdet i Arkitektur og Middleware

Arkitekturgruppen arbejder fortsat med de to centrale temaer, der har været gennemgående siden 2003: videreudvikling af adgangsstyring (Bibliotekernes bidrag til udvikling af WAYF

(‘Where are you from’, tidligere DK-AAI)) og udviklingen af webservices (Fedora). Begge initiativer har vist sig at være rigtige og vigtige satsninger.

Blandt de øvrige projekter bør projekter om ”Danbib som ægte fælleskatalog” og ”Danske biblioteker i WorldCat” fremhæves på grund af det konstruktive samarbejde og fordi, der er opnået fine resultater på områder, der er vigtige for mange biblioteker.

Endelig er det spændene at følge projektet om digitalisering til bogsøgning, fordi det rummer spændene perspektiver, hvis det kan gennemføres i stor skala, og fordi det giver mulighed for at få praktiske erfaringer med den nye aftalelicensbestemmelse i Ophavsretsloven.

### Arbejdet i Informationsforsyning

Et vigtigt område for Programområdet for Informationsforsyning er ”Integrated Search and delivery”, der i sine projekter skal afklare behov, forudsætninger, udfordringer m.v. Et andet spændende initiativ, som gruppen arbejder på, er oprettelsen af et nationalt Open Access netværk.

### Arbejdet i Nye Institutioner

Programområdet har nu seks projekter i spil, hvortil skal lægges det omfattende arbejde med at udarbejde en kommunikationsstrategi. Nye Institutioner (NI) har haft særligt fokus på informationskompetence, videnstyring og E-læring, hvilket afspejles i gruppens projekter og aktiviteter, herunder afholdelse af to temadage. For mere info om NI se wiki’en: <https://infoshare.dtv.dk/twiki/bin/view/NyeInstitutioner/WebHome>.

## Mødet med Brugeren

Programgruppen arbejder med projekter med brugeren i centrum og har flere projekter, som afsluttes i efteråret. Endvidere har gruppen afholdt et par temadage om bl.a. vejledning af studerende vedr. regler og redelighed indenfor akademisk informationshåndtering (plagiering) og markedsføring. Programgruppen arbejder pt. med en ny handlingsplan gældende fra 2009 og vil fortsat have fokus på innovation, samarbejde og videndeling mellem biblioteker. Gruppen agter at realisere handlingsplanen ved at igangsætte og gennemføre egne projekter og gennem projektkald. Der vil bl.a. blive tale om projekter, der beskæftiger sig med sociale teknologier. En netop udpeget kontaktperson skal sikre kontakten med programgruppen Nye Institutioner og være med til sprede kendskabet til projekter og resultater på tværs af de to grupper. Programgruppens arbejde kan følges på [www.deff.dk/mmb](http://www.deff.dk/mmb).

## KOMMENDE OPGAVER

Udfordringerne i forlængelse af dette arbejde er også klare for den kommende tid:

### Gymnasier i DEFF

Den 1. januar 2009 indtræder gymnasierne, VUC’erne og SoSu-skolerne i DEFF. Disse institutioner har et stort udviklingspotentiale på biblioteksområdet, hvorfor det bliver en interessant og krævende opgave at imødekomme disse institutioners behov. Finanslovsbevillingen bliver for 2009 øget med kr. 2.250.000 til arbejdet med de nye institutioner. Der vil naturligvis ske en integration i programgrupperne og licensgrupperne efter behov i starten af 2009.

### Databrønd og Integreret søgning også for mindre biblioteker

I forprojekterne for en national databrønd for e-tidsskrifter og e-bøger har de mindre institutioners muligheder for at anvende en national databrønd løbende været diskuteret. Der arbejdes på at få etableret en række aftagerprofiler, som tager hensyn til både store bibliotekernes behov for at få mange og ubehandlede data og mindre institutioners behov for teknisk set lettere og mere færdige løsninger. Interessen for aftagerprofilerne har været undersøgt i en mindre spørgeskemaundersøgelse og DEFF’s forventning er, at der vil være behov for yderligere oplysende tiltag. Man kan følge forprojekterne på deres wiki.

<https://infoshare.dtv.dk/twiki/bin/view/DEFFDataWells/WebHome>

Tendensen er lysende klar: fortsat stigning i downloads, både fra eksterne og egne servere, og efter en række år med stabile udlånstal for fastformsmaterialer, er der nu et klart fald. Investeringerne i digitale ressourcer er også steget



# Bibliotekerne må overalt understøtte institutionernes dagsorden med en klar digital strategi for ikke bare lettere informationsadgang, men også for at fremme informationskompetencen og udvikle den nye management opgave med at håndtere registrering af forskning og formidling af institutionens produktion.

## Repositories, e-science og e-læring

Der er i øjeblikket fokus på forskningsregistrering, hvilket er entydigt positivt for bibliotekernes bestræbelser på at udvikle denne opgave. Der udestår imidlertid et stort arbejde med at sikre adgang til det registrerede materiale og til at formidle det. Det er en væsentlig opgave, som også EU-kommissionen har fremhævet. I dansk sammenhæng er det et vigtigt perspektiv at kunne understøtte formidlingen af forskning til især professionshøjskolerne. Der er projekter i DEFF-regi, men der skal arbejdes på en langt større opbakning fra lederne på de lokale institutioner.

Det er også tilfældet med e-læring, hvor det må konstateres, at Danmark med få undtagelser ikke er nået ret langt. DEFF har støttet en række udviklingsprojekter, men især de juridiske forhold omkring adgang til materialer har udgjort en barriere. Styrelsen forsøger at forbedre disse rammer, både gennem licensaftalerne i DEFF og ved at tilbyde assistance i forhandlinger med COPY-DAN. Vi må dog konstatere, at det endnu ikke er lykkedes at skabe optimale rammer for e-læring.

E-science er i dansk sammenhæng foreløbig et noget diffust begreb, som kan dække både virtuel research environments, Grid computing, systemer til opbevaring af forskningsdata mv. Der synes umiddelbart at være en rolle for bibliotekerne i at bidrage til etablering af systemer, der kan sikre opbevaring og adgang til forskningsdata, men det er et endnu uopdyrket område, der kan vise sig at være ligeså vigtigt for bibliotekerne, som forskningsregistrering er blevet det mange steder.

## DEFF og Styrelsen for Bibliotek og Medier

DEFF er naturligvis den helt centrale ramme for det fælles arbejde med løbende udvikling af ydelserne til forskere og studerende. Styrelsen er imidlertid også involveret i en lang række samarbejder, der er relateret til disse opgaver. Det gælder videnskab.dk, arbejdet med bibliometrisk forskningsindikator og arbejdet i det Nordbib-projekt, der er forankret i styrelsen og som sigter

mod en fælles nordisk Open Access politik. Vi arbejder til stadighed med standardisering, bl.a. med "RFID in libraries" og vi har netop besluttet at nedsætte et udvalg, der skal komme med bud på, hvordan vi bedst muligt koordinerer folke-, forsknings- og uddannelsesbibliotekernes materialeindkøb.

Det er også værd at nævne, at samarbejdet med vores søsterorganisationer i England, Holland og Tyskland, Knowledge Exchange, netop er aftalt som formelt samarbejde for en ny tre årig periode. Der er betydelig inspiration at hente i dette samarbejde, og det er vores ambition, at flere kan blive involveret i det med fortsat god udvikling af bibliotekernes ydelser til følge.

## Digitalisering og EU

Den på sigt største opgave, vi står overfor, er imidlertid digitaliseringsopgaven. Rammerne for digitalisering af kulturarven i EU-regi er ved at være på plads. Siden kommissionen i sommeren 2005 igangsatte arbejdet med etableringen af et europæisk digitalt bibliotek har den europæiske indsats omfattet tre hovedaktiviteter:

- National representative group: repræsentanter fra medlemslandene har mødtes og rapporteret om arbejdet i medlemslandene og udvekslet erfaringer
- High Level Expert Group on digital libraries: Kommissionen har fået input fra ekspertgruppen om Ophavsret, offentlig-private partnerskaber og om videnskabelig information
- EDL-projektet. En række eksperter har med støtte fra Kommissionen arbejdet på at udvide det eksisterende EDL til portalen Europeana

I løbet af efteråret fokuseres på Europeana. Der præsenteres en offentlig prototype ved en åben konference i november 2008. Målet var oprindeligt, at Europeana skulle indeholde mindst 2 mio. digitale objekter, men EDLnet partnerne indmeldte i marts 2008 samlinger med i alt over 50 mio. digitale objekter som kandidater til prototypen.

I dansk sammenhæng afholdtes seneste møde i styregruppen for digitalisering af kulturarven den 27. juni 2008. Man drøftede det rapportudkast, der har været arbejdet på i det seneste år. Rapportudkastet får status som midtvejsrapport og offentliggøres formentlig inden længe. Midtvejsrapporten indeholder en række interessante konklusioner, som kunne inddrages, såfremt der etableres en mere omfattende digitaliseringsindsats. Der peges i rapporten på:

- Manglende tværinstitutionel koordinering og standardisering ved hidtidige digitaliseringsprojekter
- Ønske om tværgående formidling med udgangspunkt i brugerbehov
- Faldende enhedsomkostninger ved konsoliderede løsninger for bevaring og formidling
- Behovet for konsolideret data warehouse som backoffice for formidling
- Overvejelser om kompetencecentre/funktionel arbejdsdeling ved digitalisering (DR (Levende billeder og lyd), KB (Tekstmateriale) og SB (Øvrige binære objekter som f.eks. billeder)) (Gartner Group)

Rapporten har status som midtvejsrapport, idet man konstaterede, at rapporten ikke omfatter en række af de elementer, der efterspørges i kommissoriet for arbejdsgruppen om digitalisering af kulturarven. Det drejer sig bl.a. om:

- Flere modeller/scenarier for digitalisering af kulturarven
- Flere forskellige økonomiske scenarier
- Konkrete prioriteringer
- Et katalog af løsninger som regeringen kan vælge fra

Det er planen, at udvalgsarbejdet afsluttes med en rapport til regeringen, der indeholder ovenstående elementer. Man vil sigte på at afslutte arbejdet pr. 1. januar 2009.



### The National Library of Finland Bulletin 2008

Sidst i september lancerede National Biblioteket i Finland første nr. af sit nye magasin. Online magasinets temaer inkluderer biblioteker som en del af universiteternes fornyelse, IT-arkitektur for biblioteker, arkivering af Internetsider, masse digitalisering af tekster og meget mere. Det udkommer 1 gang årligt.

Læs mere om det ny magasin på: [www.kansalliskirjasto.fi/extra/bulletin/](http://www.kansalliskirjasto.fi/extra/bulletin/)

### Nyt bibliotek prisbelønnes

(Børsen, 18.09.2008, s. 6)

Allerede inden det blev taget i brug, blev det ny fakultetsbibliotek, tegnet af Dissing+Weitling, belønnet med den internationale G-Mark Award for Good Design i kategorien facadeløsninger. Biblioteket med de 500 læsepladser tippes allerede nu til at blive et af områdets omdrejningspunkter, ikke mindst fordi huset er skræddersyet til brugerne.

Læs omtalen side 20 i dette nummer.

### DF – nye medlemmer 2008

<b>Sofie Wodschow</b>	<b>Det Administrative Bibliotek</b>
<b>Tora Annelie Andersson</b>	<b>Danmarks Biblioteksskole – Aalborg</b>
<b>Anita Elleby</b>	<b>DCISM Biblioteket</b>
<b>Anne MarieLind Danielsen</b>	<b>VIA University College. Biblioteket. Campus Horsens</b>
<b>Henrik Vetter</b>	<b>Statsbiblioteket</b>
<b>Elina Maslo</b>	<b>Danmarks Pædagogiske Bibliotek</b>
<b>Pia Dynesen</b>	<b>Forsvarets Materieltjeneste</b>
<b>Solveig Bach Sandal</b>	<b>ASB Bibliotek, Aarhus Universitet</b>
<b>Line-Maria Hansen</b>	<b>Roskilde Universitetsbibliotek</b>
<b>Vibeke Börninck</b>	<b>Danmarks Biblioteksskole</b>
<b>Kirsten K. Moe</b>	<b>Danmarks Biblioteksskole</b>
<b>Ane Sand</b>	<b>Danmarks Pædagogiske Bibliotek</b>
<b>Lisbeth Petersen</b>	<b>ASB Bibliotek, Aarhus Universitet</b>
<b>Thomas Kaarsted</b>	<b>Syddansk Universitetsbibliotek</b>
<b>Karen Skovgaard-Petersen</b>	<b>Det Kongelige Bibliotek</b>
<b>Marianne Vadgaard Christensen</b>	<b>Statsbiblioteket</b>
<b>Susanne Nørskov</b>	<b>Steno Biblioteket</b>
<b>Anja Egedius Sørensen</b>	<b>Danisco A/S, Library and Information Centre</b>
<b>Helle Nymann Munk</b>	<b>Statsbiblioteket</b>
<b>Ellen Bohlbro</b>	<b>Servicestyrelsen</b>

**OKTOBER 20. - 22.**

Monterey, CA. USA

**Beyond 2.0: User-Focused Tools & Practices.** The Internet Conference and Exhibition for Librarians and Information Managers.  
www.infotoday.com/il2008/overview.asp

**OKTOBER 30.**

Århus

**Ophavsret, snyd og uredelighed.** UBVA Symposium.  
www.ac.dk/0/955

**NOVEMBER 11. - 13.**

Düsseldorf, Tyskland

**Changing Scholarly Communication in the Knowledge Society.** Berlin 6 Open Access Conference.  
www.berlin6.org

**NOVEMBER 12. - 14.**

Sofia, Bulgarian

**Globalization and the Management of Information Resources.**  
http://slim.emporia.edu/globenet/Sofia2008/index.htm

**NOVEMBER 14.**

London, UK

**Making a Success of Launching New Journals.** ALPSP Seminar  
www.alpssp.org/ngen\_public/article.asp?aid=5602

**NOVEMBER 17.**

København

**E-BØGER – nu, men hvordan!** Temadag. Statsgruppens bestyrelse.  
www.bf.dk

**NOVEMBER 21.**

Stockholm, Sverige

**NordLib 2.0 - Get Inspired by Web 2.0 for Libraries.** NORDINFolit.  
www.sub.su.se/omsub/visaevenemanget.aspx?eid=82&locale=EN

**NOVEMBER 27. - 28.**

London, UK

**Translating and the Computer 30.** ASLIB Information Management.  
www.aslib.com/conferences/

**DECEMBER 01. - 02.**

London, UK

**Information at the heart of business.** Online Information Conference 2008.  
www.online-information.co.uk/online08/conference\_2008.html

**DECEMBER 03. - 05.**

Berlin, Tyskland

**Online Educa Berlin 2008.** E-learning conference for the corporate, education and public service sectors.  
www.online-educa.com/

**DECEMBER 08. - 09.**

Amsterdam. Holland

**Designing the Grey Grid for Information Society 2009.** GL10: Tenth International Conference on Grey Literature.  
www.textrelease.com/images/GL10\_Conference\_Program.pdf

**2009****JANUAR 22.**

København

**Integration og Biblioteker.** Konference.  
www.statsbiblioteket.dk/sbci

**JANUAR 28. - 30.**

Porto, Portugal

**Challenges for the New Information Professional.** The 17th annual BOBCATSSS symposium.  
www.bobcatsss2009.org/

**JANUAR 29. - 30.**

Klarskovgaard, Fyn

**DF's Vinterinternat.**  
www.dfdk.dk/index.php

**FEBRUAR 03. - 05.**

Bielefeld, Tyskland

**Upgrading the eLibrary: Enhanced Information Services Driven by Technology and Economics.** 9th international Bielefeld Conference.  
http://conference.ub.uni-bielefeld.de/2009

**MARTS/APRIL 30.3. -1.4.**

Arlington, VA USA

**Creating tomorrow: Spreading ideas & Learning.** Computers in Libraries 2009.  
www.infotoday.com/cil2009/

**APRIL 06. - 09.**

Toulouse, Frankrig

**The 31st European Conference on Information Retrieval.**  
http://ecir09.irit.fr/access.php

**MAJ 18. - 21.**

Atlanta, GA USA

**4th International Conference on Open Repositories (OR 2009).**  
http://or09.library.gatech.edu/

**JUNI 10. - 13**

Pittsburg, PA USA

**ETD 2009.** 12th International symposium on Electronic Theses and Dissertations.  
www.library.pitt.edu/etd2009/

**JUNI 17. - 19.**

Geneve, Schweiz

**OAI6 workshop on innovations in Scholarly Communication.**  
www.unige.ch/workshop/oai6/index.php

**JUNI/JULI 29.6 - 03.7.**

Stockholm, Sverige

**EBLIP5.** The 5th International Evidence Based Library and Information Practice Conference.  
http://blogs.kib.ki.se/eblip5/

## Fra Baglinjen

# Klar udmelding om DEFF's fremtid er nødvendig – NU!

Danmarks Elektroniske Fag- og Forskningsbibliotek (DEFF) skal med udgangen af 2008 atter justeres. Mandatet for den nuværende Styregruppe udløber pr. 31.12.2008. En udmelding fra DEFF's Koordinationsudvalg om, hvordan fremtiden skal se ud ifølge de involverede ministerier haster, hvis DEFF ikke igen skal komme ind i et lignende beslutningstomrum, som opstod i efteråret 2006, hvor en uklar og noget forsinket overgang til en ny mandatperiode medførte et betydeligt tab af momentum. En periode, der blev oplevet som en flaskehals for programområder, projektdeltagere og andre involverede ildsjæle. Derfor kræver overgangen til den nye mandatperiode helt klare udmeldinger fra Koordinationsudvalget meget snart!

Danmarks Forskningsbiblioteksforening ser gerne en styregruppe med bred repræsentation, herunder brugere af DEFF, f.eks. medlemmer udpeget direkte af forsknings- og uddannelsesinstitutionernes ledelser. Styregruppen bør have fokus på den overordnede strategi og melde klart ud om de overordnede retningslinjer, fokusområder og projektkald. Den forløbne periode har, trods ambitioner om det modsatte, ladet noget tilbage at ønske i den retning og har i et vist omfang båret præg af for meget detailstyring.

Ideen om etablering af "Danmarks Elektroniske Forskningsbibliotek" via et netværk af samarbejdende elektroniske forskningsbiblioteker opstod i 1996/1997 med opstart af DEF i 1998, og på finansloven i 2002. Undervisningsministeriet genindtræder i DEF samarbejdet i december 2004 og DEF bliver til DEFF. DEFF har dermed eksisteret som idé og projekt i mere

end 10 år. Danmarks Forskningsbiblioteksforening mener, at tiden er kommet til en mere tilbunds gående ændring af det overordnede ide-grundlag for DEFF. I de forløbne 10 år er der sket meget store ændringer i forskningsbibliotekerne og deres nærmiljø, sidst kan nævnes de store fusioner på kryds og tværs i den danske universitets- og uddannelsesverden. Universitets- og uddannelsesbibliotekerne bliver stadig tættere integreret med deres moderinstitutioner, de traditionelle biblioteksopgaver mister terræn til fordel for nye, men ligeså vitale opgaver. Opgaver af meget forskellig karakter – spektret går helt fra undervisning, over opbygning af Institutional Repositories til drift og udvikling af CMS-systemer for moderinstitutionen. Faktum er, at rammebetingelserne for forskningsbibliotekerne har ændret sig væsentligst i de seneste 10 år og tiden må derfor også være kommet til at genoverveje DEFF's placering i dette nye landskab.

Et bredere perspektiv er nødvendigt, et perspektiv hvor bibliotekerne og DEFF i større udstrækning ser sig selv som en fuldt integreret del af den danske forsknings- og undervisningssektor. En sådan nyformulering af DEFF's rolle og mål vil efterfølgende kunne medvirke til en nødvendig revitalisering af DEFF, hvor meget efterhånden bærer præg af at være gået fra en dynamisk projektorganisation til mere statisk driftsorganisation. Fokus er skiftet fra udvikling til drift. En lang række vigtige spørgsmål vil skulle adresseres i løbet af denne proces. Hvordan bliver vi bedre til at inddrage og tilgodese vores brugeres interesser og ønsker? Hvordan gøres projektkaldene mere åbne, således at flere byder ind med projektforslag? Hvordan opnås en bedre, klarere og mere hensigtsmæssigt arbejdsdeling mellem

DEFF styregruppe, DEFF sekretariatet og programområderne? Hvordan kommer DEFF projektmidlerne længere ud i systemerne?

Alt kan selvfølgelig ikke komme på en gang, men første skridt i denne udvikling må være at Koordinationsudvalget i løbet af meget kort tid kommer med klare udmeldinger for, hvorledes den fremtidige strukturering af DEFF skal se ud, sammensætningen af DEFF styregruppen og en overordnet målsætning for den nye periode. Dernæst kan der efterfølgende tages hul på en nødvendig og mere grundig diskussion af DEFF's rolle i fremtiden. Det er ikke for tidligt at komme i gang!

**Per Steen Hansen**  
Formand  
Danmarks Forskningsbiblioteksforening